مقدمه مؤلف

گروه دیـــن و زنـــدگی

پرسش مهم:
آیا دروس عمومی، حفظی هستند؟
کسانی که معتقد به حفظی‌بودن دروس عمومی هستند، اگر معلم باشند روش تدریس‌شان مبتنی بر حافظه‌پروری است و اگر دانش‌آموز باشند روش مطالعه‌شان مبتنی بر «تکرار و تکرار و تکرار» است.

در پنج سال گذشته حتی یک خط در کنکور و امتحانات نهایی، سوالی طرح نشده است که حافظهٔ شما را بسنجد، بلکه پشت صحنهٔ هر تست و سوال امتحانی، حداقل یک مفهوم وجود دارد که شما را قادر می‌سازد که مطلب را یاد گرفته و به تست و سوال پاسخ دهید.
وقتی دروس عمومی را حفظی ندانید، اتفاق بزرگی در یادگیری شما روی می‌دهد!
کلام در آیات قرآنی بی‌شک از روابطی منطقی برخوردار است در نتیجه وقتی شما هر آیهٔ قرآنی را می‌خوانید و پیام‌های آن را استخراج می‌کنید میان محتوای آیه با پیام‌های آن رابطه‌ای منطقی خواهید یافت و وقتی چنین باشد، شما دیگر حفظ نخواهید کرد بلکه یاد خواهید گرفت.

چگونه کتابی برای شما آماده کرده‌ایم؟

*** درسنامه:**
۱. تمام مطالب را طوری آموزش داده‌ایم که شما قادر باشید مطالب را به بهترین شکل ممکن با دلایل یاد بگیرید.
۲. از ارائهٔ مطالب اضافی که قطعاً در کنکور نمی‌آید پرهیز کرده‌ایم.
۳. به ساده‌ترین شکل ممکن مطالب را توضیح داده‌ایم.

*** تست‌ها و پاسخ‌های تشریحی:**
۱. تمام تست‌های کنکور سال‌های قبل را یا متناسب با کتاب‌های درسی نظام جدید تغییر داده‌ایم یا عیناً آورده‌ایم.
۲. تست ها را «هدف‌دار» چیده‌ایم. به این نکته توجه کنید که بسیار مهم است. شما با یادگیری هر تست، آماده می‌شوید که تست بعدی را یاد بگیرید. با این روش، مطالب در ذهن شما استحکام می‌یابند. این نوع از چینش تست‌ها فقط و فقط در کتاب مشاوران انجام شده است.
۳. تست‌ها مطالب هر درس را پوشش داده‌اند و البته تست‌های مروری نیز در هر درس گذاشته‌ایم که شما مطالب قبلی را موقع تست‌زدن دوره کنید.

امیدواریم بهترین نتیجه را بگیرید.
انتشـــارات مشاوران آموزش

دین و زندگی

دهم

فهرست مطالب

بخش اول: تفکر و اندیشه

درس اول: هدف زندگی ۸

درس دوم: پر پرواز ۱۸

درس سوم: خود حقیقی ۲۹

درس چهارم: پنجره‌ای به روشنایی ۳۴

درس پنجم: آینده روشن ۴۲

آزمون ۱ منتخب سوالات کانون فرهنگی آموزش ۵۴

درس ششم: منزلگاه بعد ۵۷

درس هفتم: واقعهٔ بزرگ ۶۴

درس هشتم: فرجام کار ۷۱

بخش دوم: قدم در راه

درس نهم: آهنگ سفر ۷۹

درس دهم: اعتماد بر او ۸۶

آزمون ۲ منتخب سوالات کانون فرهنگی آموزش ۹۳

آزمون ۳ منتخب سوالات کانون فرهنگی آموزش ۹۵

درس یازدهم: دوستی با خدا ۹۸

درس دوازدهم: یاری از نماز و روزه ۱۰۶

درس سیزدهم: فضیلت آراستگی ۱۱۵

درس چهاردهم: زیبایی پوشیدگی ۱۲۱

آزمون ۴ منتخب سوالات کانون فرهنگی آموزش ۱۲۷

آزمون ۵ منتخب سوالات کانون فرهنگی آموزش ۱۲۸

یازدهم

بخش اول: تفکّر و اندیشه

درس اول: هدایت الهی ۱۳۲
درس دوم: تداوم هدایت ۱۴۴
درس سوم: آخرین پیامبر ۱۵۲
درس چهارم: معجزه جاویدان ۱۵۸
درس پنجم: مسئولیت‌های پیامبر (ص) ۱۶۹
آزمون ۱ منتخب سوالات کانون فرهنگی آموزش ۱۸۴
درس ششم: پیشوای اُسوه ۱۸۷
درس هفتم: امامت، تداوم رسالت ۱۹۷
درس هشتم: جان و جانشین پیامبر (ص) ۲۱۲
درس نهم: وضعیت فرهنگی، اجتماعی و سیاسی مسلمانان پس از رحلت رسول خدا (ص) ۲۲۱
درس دهم: احیای ارزش‌های راستین ۲۳۱
آزمون ۲ منتخب سوالات کانون فرهنگی آموزش ۲۴۰
آزمون ۳ منتخب سوالات کانون فرهنگی آموزش ۲۴۲
آزمون ۴ منتخب سوالات کانون فرهنگی آموزش ۲۴۵
درس یازدهم: جهاد در راستای ولایت ظاهری ۲۴۷
درس دوازدهم: عصر غیبت امام زمان (عج) ۲۵۹
درس سیزدهم: در انتظار ظهور ۲۶۷
درس چهاردهم: مرجعیت و ولایت فقیه ۲۸۲
آزمون ۵ منتخب سوالات کانون فرهنگی آموزش ۲۹۴
درس پانزدهم: رهبری و مردم ۲۹۷

بخش دوم: درمسیر

درس شانزدهم: عزّت نفس ۳۰۷
درس هفدهم: زمینه‌های پیوند ۳۱۷
درس هجدهم: پیوند مقدّس ۳۲۷
آزمون ۶ منتخب سوالات کانون فرهنگی آموزش ۳۳۴
آزمون ۷ منتخب سوالات کانون فرهنگی آموزش ۳۳۶
پاسخنامه تشریحی ۳۴۰

درس ۱ هدف زندگی

جهان هدفمند

● رابطهٔ تقدم و تأخر زیر را یاد بگیرید:

«خداوند، حکیم است.» پس: «در خلقت تک‌تک موجودات جهان، هدفی وجود دارد.»
مقدم — مؤخر (تالی)

● معنای حکیم‌بودن خداوند این است که او هیچ‌کاری را بیهوده انجام نمی‌دهد.

از همین متن که در بالا خواندید حداقل دو تست بسیار خوب می‌توان طراحی کرد که به ترتیب خواهیم آورد:

۱. آن‌گاه که گفته شود «تمامی موجودات جهان، دارای هدفی هستند»، کدام گزینه دلیلی مناسب برای این عبارت خواهد بود؟ (تألیفی)

۱) طبیعت در درون خود، غایتی دارد که انسان به سوی آن در حرکت است. ۲) خداوند حکیم است و کار بیهوده‌ای انجام نمی‌دهد.
۳) خداوند رحیم است و خواستار سعادت ماست. ۴) آفرینش آسمان‌ها و زمین حق است.

***تحلیل صورت تست:** سؤال به دنبال دلیلی است که بر آن اساس، تأیید کند که «تمامی موجودات دارای هدف هستند.»*

گزینهٔ ۱: نادرست است؛ به این دلیل که عامل اصلی را ذکر نکرده است و این گزینه در مورد برخی از موجودات یعنی «اشیا» صدق می‌کند.

گزینهٔ ۲: علّت هدفدار بودن موجودات این است که خالق آن‌ها، حکیم است. پاسخ همین گزینه است، اما ادامهٔ تحلیل را بخوانید.

گزینهٔ ۳: زمانی پاسخ این گزینه خواهد بود که صورت تست چنین باشد: به چه دلیلی باید هدفی که خداوند برای انسان تعیین کرده است را پی بگیریم؟

گزینهٔ ۴: حق‌بودن آفرینش آسمان‌ها و زمین به معنای هدفدار بودن خلقت آن‌هاست و دلیل هدفدار بودن در گزینه نیامده است.

۲. در رابطه با «حکیم‌بودن خداوند» کدام گزینه مفهوم درستی دارد؟ (تألیفی)

۱) شرط حکیم‌بودن خداوند این است که موجودات را بیهوده خلق نکند. ۲) بیهوده‌نبودن کارهای خداوند معنای حکیم‌بودن اوست.
۳) هدفدار بودن خلقت تک‌تک موجودات این جهان، مقدمهٔ حکمت الهی است. ۴) حکیم‌بودن خداوند مقدم بر صفت رحیم‌بودن وی است.

گزینهٔ ۱: معنای عبارتی که در این گزینه آمده، این است که: چون خداوند موجودات را بیهوده خلق نکرده است، به خداوند حکیم می‌گوییم؛ در حالی که چنین نیست و عبارت درست این است که: «خداوند چون حکیم است، نتیجه می‌گیریم جهان را بیهوده خلق نکرده است.» این مفهوم در گزینهٔ ۲ آمده است.

گزینهٔ ۳: معکوس عبارت درست است: چون خداوند حکیم است، در پس خلقت همهٔ موجودات جهان، هدفی وجود دارد.

گزینهٔ ۴: در مورد تقدم صفات خداوند، در کتاب درسی مطلبی نمی‌خوانیم و گزینه بی‌ربط با صورت تست است.

مقایسهٔ دو عبارت در دو آیه

در این درس با دو مفهوم سروکار داریم که بسیار نزدیک به هم هستند و باید تفاوت این دو مفهوم را بدانیم تا بتوانیم از عهدهٔ پاسخ‌گویی به تست‌ها برآییم:
الف) جملاتی که دلالت بر «عبث‌نبودن جهان هستی دارد». **ب)** جملاتی که دلالت بر «هدفدار بودن جهان هستی دارد».

متن آیات

وَ ما خَلَقنَا السَّماواتِ وَ الْأَرضَ	و ما آسمان‌ها و زمین
وَ ما بَینَهُما لاعِبینَ	و آن‌چه بین آن‌هاست را به بازیچه نیافریدیم،
ما خَلَقناهُما اِلّا بِالْحَقِّ ...	آن‌ها را جز به حق خلق نکردیم.(سورهٔ دخان / آیهٔ ۳۸ و بخشی از آیهٔ ۳۹)

متن خوانی آیات

آیهٔ ۳۸: وَ ما خَلَقنَا السَّماواتِ وَ الارضَ وَ ما بَینَهُما لاعِبینَ
۱. جهان بیهوده آفریده نشده است یا: جهان عبث نیست.
۲. جهان به صورت یک بازیچه نیست که خالق از سر هوس و بازی خلق کرده باشد. («لاعِبینَ» کلمهٔ کلیدی و بسیار مهم برای یادگیری این مفهوم است.)
۳. دقت کنید که کل آیه به تمام جهان آفرینش دلالت دارد نه بخشی از آن.

آیهٔ ۳۹: ما خَلَقناهُما اِلّا بِالْحَقِّ
۱. خداوند حکیم است.
۲. خداوند جهان را به حق آفریده است. («بِالْحَقِّ» کلمهٔ کلیدی و بسیار مهم برای یادگیری این مفهوم است.)
۳. خداوند جهان را به دلیلی آفریده است.
۴. خداوند جهان را هدفدار خلق کرده است.

ارتباط بین دو آیهٔ فوق:
چون خداوند حکیم است ← جهان بیهوده خلق نشده است ← خلقت جهان، هدف دارد.
اکنون به چند تست پاسخ می‌دهیم تا مطالب بالا را به صورت روش‌مند یاد بگیرید و حفظ نکنید. یادتان نرود هیچ درسی حفظی نیست!

۳. اگر گفته شود: «عبث‌آفرینی از پدیده‌های جهان به دور است»، پیام کدام آیه یا حدیث ترسیم شده است؟ (تجربی ۹۲، با تغییر اساسی)

۱) ما خَلَقناهُما إلّا بِالحَقِّ ـ هیچ‌کس بیهوده آفریده نشده تا خود را سرگرم کارهای لهو کند ...
۲) مَن کانَ یُریدُ ثَوابَ الدُّنیا فَعِندَ اللهِ ثَوابُ الدُّنیا وَ الْآخِرَة ـ ما خَلَقناهُما إلّا بِالحَقِّ
۳) مَن کانَ یُریدُ ثَوابَ الدُّنیا فَعِندَ اللهِ ثَوابُ الدُّنیا وَ الْآخِرَة ـ وَ ما خَلَقنَا السَّماواتِ وَ الْأَرضَ وَ ما بَینَهُما لاعِبینَ
۴) وَ ما خَلَقنَا السَّماواتِ وَ الْأَرضَ وَ ما بَینَهُما لاعِبینَ ـ هیچ‌کس بیهوده آفریده نشده تا خود را سرگرم کارهای لهو کند ...

آن‌چه از صورت تست می‌فهمیم این است که: باید به دنبال آیه‌ای باشیم که بگوید «جهان عبث نیست.»، «جهان بیهوده نیست.».
گزینهٔ ۱: آیه اشاره دارد به این‌که جهان هستی، به «حق» آفریده شده است؛ یعنی به آفرینش هدفدار اشاره دارد و ربطی به «عبث‌نبودن» جهان ندارد، اما حدیث آورده‌شده در بخش دوم گزینه، به بیهوده‌نبودن یا همان عبث‌نبودن آفرینش اشاره دارد، اما چون بخش اول اشاره به عبث‌نبودن جهان ندارد، این گزینه نادرست است.
گزینهٔ ۲: آیه دلالت دارد بر انتخاب هدف اصلی توسط افراد زیرک و منافعی که از این انتخاب کسب خواهند کرد. بخش دوم گزینه را در گزینهٔ ۱ توضیح دادیم؛ در نتیجه هر دو بخش این گزینه نادرست است.
گزینهٔ ۳: آیهٔ بخش اول این گزینه را در گزینهٔ ۲ توضیح دادیم، اما بخش دوم کاملاً با مفهوم صورت تست هماهنگ است که در توضیحات گزینهٔ ۴ آورده‌ایم.
گزینهٔ ۴: آیه و حدیث به «بیهوده آفریده‌نشدن جهان»، «عبث‌نبودن جهان» و «بازیچه‌نبودن جهان» اشاره دارد. پاسخ، همین گزینه است.

به یک تست دیگر پاسخ بدهیم. با همان روشی که تست بالا را جواب دادیم، تا «روش پاسخ‌گویی به تست» را خوب یاد بگیرید.

۴. «هدفداری نظام آفرینش» از دقت در مفهوم کدام آیه به دست می‌آید؟ (زبان ۹۱، با تغییر اساسی)

۱) ما خَلَقناهُما إلّا بِالحَقِّ
۲) وَ ما خَلَقنَا السَّماواتِ وَ الْأَرضَ وَ ما بَینَهُما لاعِبینَ
۳) فَعِندَ اللهِ ثَوابُ الدُّنیا وَ الْآخِرَة
۴) إنّا هَدَیناهُ السَّبیلَ إمّا شاکِراً وَ إمّا کَفوراً

به صورت تست نگاه کنید و ببینید از شما چه می‌خواهد؟ صورت تست می‌گوید که باید گزینه‌ای را پیدا کنیم که «هدفداری نظام آفرینش» را بیان کند.
گزینهٔ ۱: آیه اشاره دارد به این‌که جهان هستی، به «حق» آفریده شده است؛ یعنی به آفرینش هدفدار اشاره دارد، پس پاسخ تست است.
گزینهٔ ۲: آیه به «بیهوده آفریده‌نشدن جهان»، «عبث‌نبودن جهان» و «بازیچه‌نبودن جهان» اشاره دارد نه «حق‌بودن یا هدفدار بودن جهان».
گزینهٔ ۳: آیه دلالت دارد بر انتخاب هدف اصلی توسط افراد زیرک و منافعی که از این انتخاب کسب خواهند کرد.
گزینهٔ ۴: آیه دلالت دارد بر این‌که انسان مسئول سرنوشت خویش است. (در درس دوم خواهید خواند.)

نتیجه‌گیری: وقتی می‌خواهید به تست‌هایی همچون تست‌های بالا پاسخ دهید، حتماً و حتماً نمودار زیر را در ذهن بیاورید و تعیین کنید که تست، کدام مرحله از نمودار را از شما پرسیده است.

جهان بیهوده خلق نشده است. (۱) ← خلقت جهان، هدف دارد. (۲)

براساس نمودار بالا یک تست دیگر بزنیم و سپس مطالب را براساس این سه تست جمع‌بندی کنیم.

۵. غایتمندی پدیده‌ها، نشانی بر ..... الهی است و آیهٔ شریفهٔ ..... نشان می‌دهد که خداوند، هیچ موجودی را بیهوده خلق نکرده است. (تألیفی)

۱) حکمت ـ ما خَلَقناهُما إلّا بِالحَقِّ
۲) قدرت ـ ما خَلَقناهُما إلّا بِالحَقِّ
۳) قدرت ـ وَ ما خَلَقنَا السَّماواتِ وَ الْأَرضَ وَ ما بَینَهُما لاعِبینَ
۴) حکمت ـ وَ ما خَلَقنَا السَّماواتِ وَ الْأَرضَ وَ ما بَینَهُما لاعِبینَ

با توجه به نمودار بالا، پاسخ تست را مشخص می‌کنیم:
بخش اول تست، «غایتمندی پدیده‌ها» است. «غایتمندی» اشاره به کدام مرحله از مراحل بالا دارد؟ آیا اشاره به این دارد که جهان بیهوده نیست (مرحلهٔ ۱) یا اشاره به خلقت هدفدار انسان دارد (مرحلهٔ ۲)؟ چون «غایت» مفهومی نظیر «هدف» دارد، پس به «هدفدار بودن جهان» اشاره دارد و هدفدار بودن جهان ناشی از «حکیم‌بودن» خداوند است. (تا این‌جا یا گزینهٔ ۱ درست است یا گزینهٔ ۴.)
بخش دوم تست: «هیچ موجودی را خداوند بیهوده خلق نکرده است.» اشاره به مرحلهٔ ۱ دارد و آیه‌ای که این مرحله را بیان می‌کند باید «بازیچه»نبودن جهان و «عبث»نبودن جهان را مطرح کند که در «ما خَلَقنَا ... لاعبین» (به بازیچه نیافریدیم) آمده است. (پس پاسخ گزینهٔ ۴ است.)
اکنون نمودار را همراه با آیات می‌آوریم تا مطالب را یکجا یاد بگیرید.

جهان بیهوده خلق نشده است. (۱) ← خلقت جهان، هدف دارد. (۲)

(۱)	(۲)
وَ ما خَلَقنَا السَّماواتِ وَ الْأَرضَ وَ ما بَینَهُما لاعِبینَ	ما خَلَقناهُما إلّا بِالحَقِّ

قبل از این‌که سراغ مبحث بعد برویم یک تست دیگر را پاسخ دهید تا به رابطهٔ منطقی نمودار بالا به‌خوبی پی ببرید.

۶. آن‌گاه که از بیهوده‌نبودن جهان هستی سخن می‌گوییم بلافاصله به کدام نتیجه می‌رسیم؟ (تألیفی)

۱) وَ ما خَلَقتُ الْجِنَّ وَ الْإِنسَ إلّا لِیَعبُدونِ
۲) ما خَلَقناهُما إلّا بِالحَقِّ
۳) وَ ما خَلَقنَا السَّماواتِ وَ الْأَرضَ وَ ما بَینَهُما لاعِبینَ
۴) قُلْ إنَّ صَلاتي وَ نُسُکي وَ مَحیایَ وَ مَماتي لِلهِ رَبِّ الْعالَمینَ

دقت کنید که صورت تست نخواسته است که شما آیه‌ای را پیدا کنید که مفهوم عبث‌نبودن را می‌رساند، بلکه از شما خواسته است که بگویید اگر معتقد باشیم که جهان هستی عبث نیست به چه نتیجه‌ای می‌رسیم؟
گزینهٔ ۱: فقط به هدف خاص داشتن موجودات خاصی چون انسان و جن اشاره می‌کند و باید گزینه‌ای درست باشد که به هدف‌داشتن کلّ هستی اشاره کند، پس نادرست است. (که آیهٔ آن در این درس نیست.)
گزینهٔ ۲: اشاره به هدفدار بودن جهان هستی دارد و پاسخ تست است.
گزینهٔ ۳: اشاره به خودِ عبث‌نبودن جهان دارد نه نتیجهٔ عبث‌نبودن جهان. (که در گزینهٔ ۲ آمده است.)

گزینهٔ ۴: اشاره به جاری‌شدن هدف عبادت در تمام زندگی انسان دارد. (که آیهٔ آن در این درس نیست.)

بر همین اساس، می‌توان تست‌های دیگری نیز طراحی کرد که در بخش تست‌ها آن‌ها را خواهید دید و امیدوارم با اطلاعاتی که به دست آوردید، همه را درست جواب بدهید.

متن حدیث

«ای مردم... هیچ‌کس بیهوده آفریده نشده تا خود را سرگرم کارهای لهو کند و او را به خود وا نگذاشته‌اند تا به کارهای لغو و بی‌ارزش بپردازد.»

متن خوانی حدیث

۱. هر موجودی براساس برنامهٔ حساب‌شده‌ای به این جهان گام نهاده است و به سوی هدف حکیمانه‌ای در حرکت است.
۲. قطعاً هدفی از آفرینش انسان وجود داشته است.
۳. گام‌نهادن انسان در این دنیا فرصتی است که به انسان داده شده است تا به هدف خود برسد.
۴. این حدیث با آیهٔ شریفهٔ ﴿وَ ما خَلَقنَا السَّماواتِ وَ الْاَرضَ وَ ما بَینَهُما لاعِبینَ﴾ تناسب مفهومی دارد.

تفاوت انسان با حیوانات و گیاهان در رسیدن به هدف

انسان	گیاهان	حیوانات
انسان خود باید هدف از خلقت خویش را بشناسد و آن را انتخاب کند.	گیاهان به طور طبیعی به سوی هدف خود حرکت می‌کنند.	حیوانات به طور غریزی به سوی هدف خود حرکت می‌کنند.
همواره به دنبال هدف‌هایی است که محدود نباشند و پایان نیابند. (روحیه‌ای بی‌نهایت‌طلب دارد.)	هدف‌های محدودی دارند.	هدف‌های محدودی دارند.
استعدادهای مادی و معنوی دارد؛به همین دلیل به دنبال اهدافی است که این استعدادها را به کمال برساند.	استعدادهای محدود مادی دارند.	استعدادهای محدود مادی دارند.

پرسش: به چه دلیلی انسان به دنبال هدف‌هایی است که محدود نباشند و پایان نیابند؟

پاسخ: چون انسان روحیهٔ بی‌نهایت‌طلب دارد.

پرسش: رابطهٔ میان انتخاب اهداف و دارا بودن استعدادهای مختلف در انسان چیست؟

پاسخ: انسان اهدافی را انتخاب می‌کند که بتواند با استفاده از آن‌ها، استعدادهای گوناگون خویش را به کمال برساند.

اختلاف در انتخاب هدف

- انسان‌ها، هدف‌های مختلفی را انتخاب می‌کنند.

پرسش: منشأ اختلاف در انتخاب هدف چیست؟

پاسخ: به بینش و نگرش خاص هر فرد (نوع نگاه و اندیشهٔ انسان) برمی‌گردد.

معیارهای انتخاب هدف‌های اصلی

- ویژگی معیارهای انتخاب: باید هدف‌هایی باشد که همسو با میل بی‌نهایت‌طلب و استعدادهای متنوع (مادی و معنوی) انسان باشد.
- خداوند به دلیلِ «رحیم و مهربان» بودنش، در قرآن کریم انسان را راهنمایی کرده است.

■ تلاش برای رسیدن به نعمت‌های دنیا نه‌تنها بد نیست، بلکه ضروری و خوب است. فقط باید توجه کنیم که برای رسیدن به نعمت‌های دنیا مرتکب گناه نشویم و آن‌قدر سرگرم آن‌ها نباشیم که از زیبایی‌های پایدار (اهداف معنوی) باز بمانیم.

برترین هدف

■ برخی از اهداف ویژگی خاصی دارند و آن این‌که دستیابی به آن‌ها برابر است با به دست آوردن بقیهٔ اهداف.
■ این مصراع از شعر مولانا: «چون که صد آمد نود هم پیش ماست»، اشاره به این نوع اهداف دارد.
■ معمولاً آدم‌های زیرک و هوشمند هدف‌های خود را به‌گونه‌ای انتخاب می‌کنند که به قول معروف «با یک تیر چند نشان بزنند».
■ معیار تشخیص برترین و کامل‌ترین هدف کدام است؟
۱. هدفی باشد که «متنوع‌بودن استعدادهای انسانی» را پاسخ‌گو باشد.
۲. هدفی باشد که «بی‌نهایت‌طلبی انسان» را در نظر بگیرد.

پرسش کدام هدف دارای دو معیار فوق است؟ چرا؟

● **پاسخ** مقصود و هدف نهایی ما تقرّب و نزدیکی به خداوند است؛ چون خداوند سرچشمهٔ خوبی‌ها و زیبایی‌هاست و چون نامحدود است کمالات و خوبی‌هایش حد و اندازه ندارد. تنها اوست که می‌تواند روح پایان‌ناپذیر انسان را سیراب کند و زمینهٔ شکوفا شدن استعدادهای متنوع مادی و معنوی را فراهم آورد.

● رابطهٔ علّت و معلولی را در متن بالا به دقت یاد بگیرید:
علّت: نامحدود بودن خداوند / معلول: بی‌حد و اندازه بودن کمالات و خوبی‌های خداوند
● منظور از نزدیکی و تقرّب به خداوند:
■ نزدیکی مکانی و ظاهری نیست.
■ نزدیکی حقیقی است.
■ انسان‌ها به میزانی که زیبایی‌ها و خوبی‌ها را کسب کنند به خدا نزدیک‌تر می‌شوند.
● افراد زیرک با انتخاب خدا به عنوان هدف اصلی خود هم از بهره‌های مادی زندگی استفاده می‌کنند و هم از آن‌جایی که تمام کارهای دنیوی خود را در جهت رضای خدا انجام می‌دهند، جان و دل خود را به خداوند نزدیک‌تر می‌کنند و سرای آخرت خویش را نیز آباد می‌سازند.

متن آیه

مَن کانَ یُریدُ ثَوابَ الدُّنیا	هر کس نعمت و پاداش دنیا را بخواهد
فَعِندَ اللهِ ثَوابُ الدُّنیا وَ الْآخِرَةِ	نعمت و پاداش دنیا و آخرت نزد خداست. (نساء / ۱۳۴)

متن خوانی آیه

۱. آیه دلالت دارد بر انتخاب کسانی که نعمت و پاداش دنیوی را در جهت رضای خدا می‌خواهند و در نتیجه سرای آخرت را نیز آباد می‌سازند.
۲. افراد زیرک هستند که با انتخاب خدا، هم به نعمت‌های مادی می‌رسند و هم به نعمت‌های معنوی.

● انتخاب برترین هدف (نزدیکی به خدا)، همّت بزرگ و ارادهٔ محکم طلب می‌کند.

متن شعر

مولانا:

ای دوست، شکر بهتر یا آن که شکر سازد؟ خوبیّ قمر بهتر یا آن که قمر سازد؟
ای باغ تویی خوش‌تر یا گلشن و گل در تو؟ یا آن که برآرد گل، صد نرگسِ تر سازد؟
ای عقل تو به باشی در دانش و در بینش؟ یا آن که به هر لحظه صد عقل و نظر سازد؟

متن خوانی شعر

۱. شعر دلالت بر این دارد که انتخاب سازندهٔ نعمت‌های مادی بهتر از خودِ نعمت‌های مادی است.
۲. شعر دلالت بر این دارد که اگر خالق را انتخاب کنیم، سرچشمهٔ خوبی‌ها و کمالات نامحدود نزد ماست؛ یعنی صد در نزد ماست، پس نعمت‌های مادی نیز نزد ماست. این ابیات با مصراع «چون که صد آمد نود هم پیش ماست» هم‌مفهوم است.

اندیشه و تحقیق

۱. شعر «چون که صد آمد، نود هم پیش ماست» چه ارتباطی با موضوع هدف زندگی دارد؟

۶. **نخستین تفاوت میان «انسان با موجودات دیگر» برای رسیدن به هدف خویش با کدام گزینهٔ زیر در ارتباط است؟**
۱) کمال‌طلبی ۲) حق‌طلبی ۳) عشق به پروردگار ۴) شناخت و اختیار

۷. **دومین تفاوت میان انسان و دیگر موجودات در رسیدن به هدف کدام است؟**
۱) انسان به دنبال اهداف گوناگون می‌رود و با کمک اختیار خود بهترین آن‌ها را انتخاب می‌کند.
۲) انسان خود باید هدف از خلقت خود را بشناسد و آن را انتخاب کند و به سوی آن گام بردارد.
۳) انسان با کمک عقل خود راه را می‌شناسد و سپس راه صحیح را انتخاب می‌کند و به پیش می‌رود.
۴) انسان دارای روحیه‌ای بی‌نهایت‌طلب است و عطش او در دستیابی به خواسته‌هایش کم نمی‌شود.

۸. **این‌که در پس خلقت تک‌تک موجودات جهان هدفی وجود دارد، معلول ..... ؛ به این معنی که ..... .**
۱) حکیم‌بودن خالق آن‌هاست ـ هیچ‌کس بیهوده آفریده نشده است. ۲) هدفمندی نظام آفرینش ـ هیچ‌کس بیهوده آفریده نشده است.
۳) حکیم‌بودن خالق آن‌هاست ـ خدایی که هیچ کار بیهوده‌ای انجام نمی‌دهد. ۴) هدفمندی نظام آفرینش ـ خدایی که هیچ کار بیهوده‌ای انجام نمی‌دهد.

۹. **از مفهوم کدام عبارت قرآنی مستفاد می‌گردد که خدای حکیم هیچ‌کاری را بیهوده انجام نمی‌دهد؟**
۱) ما خَلَقناهُما اِلّا بِالحَقِّ ۲) اِنَّ الدّارَالْآخِرَةَ لَهِیَ الحَیَوانُ ۳) یَعلَمونَ ما تَفعَلونَ ۴) فَهُوَ حَسبُه

۱۰. **نکتهٔ مهمی که قرآن کریم در آیات گوناگون بر آن تأکید می‌کند ..... است و آیهٔ ..... مؤید آن است.**
۱) خداوند هیچ کار بیهوده‌ای انجام نمی‌دهد ـ مَن کانَ یُریدُ ثَوابَ الدُّنیا فَعِندَ اللهِ ثَوابُ الدُّنیا وَ الْآخِرَة
۲) هیچ‌کس بیهوده آفریده نشده است ـ وَ ما خَلَقنَا السَّماواتِ وَ الْاَرضَ وَ ما بَینَهُما لاعِبینَ ما خَلَقناهُما اِلّا بِالحَقِّ
۳) هیچ‌کس بیهوده آفریده نشده است ـ مَن کانَ یُریدُ ثَوابَ الدُّنیا فَعِندَ اللهِ ثَوابُ الدُّنیا وَ الْآخِرَة
۴) خداوند هیچ کار بیهوده‌ای انجام نمی‌دهد ـ وَ ما خَلَقنَا السَّماواتِ وَ الْاَرضَ وَ ما بَینَهُما لاعِبینَ ما خَلَقناهُما اِلّا بِالحَقِّ

۱۱. **کدام گزینه با مفهوم آیهٔ ﴿وَ ما خَلَقنَا السَّماواتِ وَ الْاَرضَ وَ ما بَینَهُما لاعِبینَ ما خَلَقناهُما اِلّا بِالحَقِّ﴾ ارتباط مفهومی ندارد؟**
۱) حق‌بودن آفرینش آسمان‌ها و زمین به معنای هدفدار بودن خلقت آن‌هاست.
۲) جهان آفرینش بی‌هدف نیست و هر موجودی براساس برنامه‌ای حساب‌شده به این جهان گام نهاده است.
۳) در پس خلقت تک‌تک موجودات این جهان هدفی وجود دارد؛ زیرا خالق آن‌ها خدایی عادل است.
۴) خداوند هیچ کار بیهوده‌ای انجام نمی‌دهد. قرآن کریم در آیات گوناگون بر این نکته تأکید دارد.

۱۲. **از لحاظ موضوعی، کدام گزینه با مفهوم آیهٔ ﴿وَ ما خَلَقنَا السَّماواتِ وَ الْاَرضَ وَ ما بَینَهُما لاعِبینَ ما خَلَقناهُما اِلّا بِالحَقِّ﴾ ارتباط ندارد؟**
۱) سبب بیهودگی مقدم بر اثبات هدفمندی جهان است. ۲) اثبات هدفمندی جهان مقدم بر سبب بیهودگی است.
۳) حق‌بودن آفرینش جهان، معلول حکیمانه‌بودن خلقت است. ۴) حق‌بودن آفرینش آسمان‌ها و زمین مقدمهٔ هدفدار بودن خلقت است.

۱۳. **از مفهوم کدام گزینه مستفاد می‌گردد که «در پس خلقت تک‌تک موجودات این جهان هدفی وجود دارد»؟**
۱) ما آسمان‌ها و زمین و آن‌چه بین آن‌هاست را به بازیچه نیافریدیم... ۲) هیچ‌کس بیهوده آفریده نشده تا خود را سرگرم کارهای لهو کند ...
۳) هر کس نعمت و پاداش دنیا را بخواهد نعمت و پاداش دنیا و آخرت نزد خداست. ۴) این زندگی دنیا، جز سرگرمی و بازی نیست و سرای آخرت زندگی حقیقی است ...

۱۴. **از لحاظ موضوع «آفرینش جهان براساس حق»، آیهٔ ﴿وَ ما خَلَقنَا السَّماواتِ وَ الْاَرضَ وَ ما بَینَهُما لاعِبینَ ما خَلَقناهُما اِلّا بِالحَقِّ﴾ با کدام آیه ارتباط مفهومی دارد؟**
۱) مَن کانَ یُریدُ ثَوابَ الدُّنیا فَعِندَ اللهِ ثَوابُ الدُّنیا وَ الْآخِرَة ۲) اِنّا هَدَیناهُ السَّبیلَ اِمّا شاکِراً وَ اِمّا کَفوراً
۳) وَ نَفسٍ وَ ما سَوّاها فَاَلهَمَها فُجورَها وَ تَقواها ۴) اَ فَحَسِبتُم اَنَّما خَلَقناکُم عَبَثاً وَ اَنَّکُم اِلَینا لا تُرجَعونَ

۱۵. **مفهوم «حق‌بودن آفرینش آسمان‌ها و زمین» چیست و کدام عبارت قرآنی مصداق آن است؟**
۱) هدفدار بودن خلقت ـ ما خَلَقناهُما اِلّا بِالحَقِّ ۲) عادلانه‌بودن خلقت ـ ما خَلَقناهُما اِلّا بِالحَقِّ
۳) هدفدار بودن خلقت ـ ما لَهُم بِذلِکَ مِن عِلمٍ ۴) عادلانه‌بودن خلقت ـ ما لَهُم بِذلِکَ مِن عِلمٍ

۱۶. **اگر معتقد باشیم که در نظام هستی «هر موجودی براساس برنامهٔ حساب‌شده‌ای به این جهان گام نهاده است و به سوی هدف حکیمانه‌ای در حرکت است» به مفاد کدام آیه یا حدیث اشاره کرده‌ایم؟**
۱) ای مردم ... هیچ‌کس بیهوده آفریده نشده تا خود را سرگرم کارهای لهو کند و او را به خود وا نگذاشته‌اند تا به کارهای لغو و بی‌ارزش بپردازد.
۲) ما آسمان‌ها و زمین و آن‌چه بین آن‌هاست را به بازیچه نیافریدیم، آن‌ها را جز به حق خلق نکردیم.
۳) آن کس که سرای آخرت را بطلبد و برای آن سعی و کوشش کند، پاداش داده خواهد شد.
۴) آیا ما آن‌ها را که ایمان آورده و کارهای شایسته انجام داده‌اند با مفسدان در زمین یکسان قرار خواهیم داد؟

۱۷. **قاعدهٔ مشترک حاکم بر زندگی انسان با سایر موجودات چیست؟ فرصت رسیدن به آن را چه امری فراهم می‌کند؟**
۱) هدفمندی نظام هستی ـ گام‌نهادن در دنیا ۲) هدفمندی نظام هستی ـ اعطای قدرت اراده و اختیار
۳) بی‌نهایت‌طلبی ـ گام‌نهادن در دنیا ۴) بی‌نهایت‌طلبی ـ اعطای قدرت اراده و اختیار

۱۸. **از لحاظ موضوعی، حدیثِ منقول از امام ..... که فرمود: «ای مردم ... هیچ‌کس بیهوده آفریده نشده تا خود را سرگرم کارهای لهو کند و او را به خود وا نگذاشته‌اند تا به کارهای لغو و بی‌ارزش بپردازد» با کدام آیه ارتباط مفهومی دارد؟**
۱) صادق (ع) ـ مَن کانَ یُریدُ ثَوابَ الدُّنیا فَعِندَ اللهِ ثَوابُ الدُّنیا وَ الْآخِرَة
۲) علی (ع) ـ مَن کانَ یُریدُ ثَوابَ الدُّنیا فَعِندَ اللهِ ثَوابُ الدُّنیا وَ الْآخِرَة
۳) صادق (ع) ـ وَ ما خَلَقنَا السَّماواتِ وَ الْاَرضَ وَ ما بَینَهُما لاعِبینَ ما خَلَقناهُما اِلّا بِالحَقِّ
۴) علی (ع) ـ وَ ما خَلَقنَا السَّماواتِ وَ الْاَرضَ وَ ما بَینَهُما لاعِبینَ ما خَلَقناهُما اِلّا بِالحَقِّ

درس ۲ پرپرواز

مقدمه

- **آنالیز مقدمهٔ ابتدایی درس:**
  - جامع‌ترین و اصل‌ترین هدف زندگی انسان، «نزدیکی و تقرّب به خدا» است.
  - رشد و کمال انسان، به رستگاری منجر می‌شود و «رستگاری» میسر نمی‌شود جز با قدم‌برداشتن در مسیر این هدف.
  - اولین گام در مسیرِ «نزدیکی و تقرّب به خدا»، «شناخت انسان» است.
  - «شناخت انسان» با دو چیز ممکن است: ۱. شناخت سرمایه‌ها، توانایی‌ها و استعدادهای او ۲. شناخت موانع حرکت انسان در مسیر نزدیکی و تقرّب به خدا.
  - شناخت انسان، سودمندترین دانش‌ها شمرده می‌شود. چرا؟ به این دلیل که اولین گام در مسیر «نزدیکی و تقرّب به خدا» است.

سرمایه‌های انسان

- خداوند آنچه در آسمان‌ها و زمین است، برای انسان آفریده و توانایی بهره‌مندی از آن‌ها را در وجود او قرار داده است. همین امر نشان می‌دهد که خداوند متعال انسان را گرامی داشته و برای او در نظام هستی جایگاه ویژه‌ای قائل شده است.

رابطهٔ علّت و معلولی:

علّت: «خداوند انسان را گرامی داشته است» و «جایگاه ویژه‌ای برای انسان در نظام هستی قائل است.»

معلول: خداوند در انسان توانایی بهره‌مندی از آفریده‌های جهان را قرار داده است.

- «شناخت انسان و سرمایه‌هایش» و «بهره‌گیری از آن‌ها» دو گام مهم برای حرکت به سوی هدف برتر (تقرّب به خدا) هستند.
- سرمایه‌های انسان:

۱. نیروی عقل و خرد
۲. قدرت انتخاب و اختیار
۳. فطرت خداجوی و خداشناس
۴. گرایش به نیکی و خیر
۵. نفس لوّامه یا وجدان
۶. پیامبران الهی و کتاب راهنما

۱. نیروی عقل و خرد

- **آنالیز متن کتاب درسی:**
  - نتایج وجود «عقل» در انسان: «توانایی اندیشیدن»، «تشخیص راه‌های درست از غلط»، «دریافت حقایق» و «دوری از جهل و نادانی»
  - وجود عقل مقدم بر نتایج وجود عقل است که در بالا آمده است؛ یعنی ابتدا باید عقل باشد تا نتایج وجود عقل حاصل شود.

تدبر در قرآن (۱)

با توجه به ترجمهٔ آیات بگویید هر آیه به کدام‌یک از آثار بهره‌گیری انسان از عقل اشاره دارد؟

۱. آیهٔ ۱۰ مُلک:
«و می‌گویند: اگر ما گوش شنوا داشتیم یا تعقل می‌کردیم، در میان دوزخیان نبودیم.»
پاسخ: تشخیص راه‌های درست از غلط یا تشخیص خوب از بد (چون: فردی که به دوزخ گرفتار شده است، راه درست را از نادرست تشخیص نداده است و در نتیجه به دوزخ گرفتار شده است.)

۲. آیهٔ ۱۴ حَشْر:
«آن‌ها [دشمنان اسلام] را متحد می‌پنداری در حالی که دل‌هایشان پراکنده است؛ این به خاطر آن است که آن‌ها قومی هستند که تعقل نمی‌کنند.»
پاسخ: دریافت حقایق (چون: پراکندگی دل‌ها به این مفهوم است که دشمنان اسلام حقیقت اسلام را متوجه نشده‌اند.)

۳. آیهٔ ۵۸ مائده:
«آن‌ها هنگامی که مردم را به نماز فرا می‌خوانید، آن را به مسخره و بازی می‌گیرند؛ این به خاطر آن است که آن‌ها گروهی هستند که تعقل نمی‌کنند.»
پاسخ: دوری از جهل و نادانی (چون: مسخره و بازی گرفتن نماز، ناشی از جهل و نادانی این افراد است.

۲. قدرت انتخاب و اختیار

متن کتاب درسی:

خداوند انسان را صاحب اراده و اختیار آفرید و مسئول سرنوشت خویش قرار داد. سپس راه رستگاری و راه شقاوت را به ما نشان داد تا با استفاده از سرمایهٔ «عقل»، راه رستگاری را برگزینیم و از شقاوت دوری کنیم.

متن‌خوانی به روش علّت و معلولی:

مطالب بالا را به صورت ارتباط منطقی در زیر آورده‌ایم و بسیار مهم است که بدانید مقدمات، کدام هستند و نتیجه کدام:

مقدمات: «خداوند انسان را صاحب اراده و اختیار آفرید و مسئول سرنوشت خویش قرار داد» + «خداوند راه سعادت و شقاوت را به انسان نشان داد»

نتیجه: انسان به کمک عقل، انتخابگر راه خود است.

متن آیه

إِنّا هَدَیناهُ السَّبیلَ إِمّا شاکِراً وَ إِمّا کَفوراً

ما راه را به او نشان دادیم یا سپاس‌گزار خواهد بود یا ناسپاس. (انسان / ۳)

متن خوانی آیه

۱. آیه مرتبط است با قدرت انتخاب و اختیار به عنوان یکی از سرمایه‌های انسان در رسیدن به برترین هدف که همان نزدیکی به خداست.
۲. آیه بیانگر این است که ابتدا انسان هدایت شده است و سپس قدرت انتخاب به انسان مختار سپرده شده است.
۳. آیه نشان می‌دهد که خداوند راه هدایت الهی را به انسان نشان داده است؛ یعنی تأکید بر وجود نبوت در این آیه مشهود است.
۴. با توجه به آیه می‌توانیم بگوییم که «اختیار انسان» در طولِ «هدایت الهی (نبوت)» است.
۵. آیه به تقدم هدایت الهی بر اختیار انسان اشاره دارد.

۳. فطرت خداجوی و خداشناس

- خداوند انسان را به‌گونه‌ای آفریده است که «سرشت خداشناس» دارد؛ به همین دلیل است که اگر «در خود بنگریم» یا «به تماشای جهان بایستیم» خدا را می‌یابیم و محبّتش را در دل احساس می‌کنیم.
- در عبارت بالا دقت کنید تا بتوانید رابطهٔ علّت و معلولی را بیابید و سپس آن را با آن‌چه در زیر آورده‌ایم مقایسه کنید.

رابطهٔ علّت و معلولی:

علّت: انسان، سرشت خداشناس دارد. / معلول: در درون خودمان و نیز در جهان اطرافمان، می‌توانیم خداوند را بیابیم و محبّتش را در دل احساس کنیم.

متن حدیث

امام علی(ع):
«هیچ چیزی را مشاهده نکردم، مگر این‌که خدا را قبل از آن، بعد از آن و با آن دیدم.»

متن خوانی حدیث

۱. اشاره به این مفهوم دارد که انسان در درون خودش به دلیل سرشت خداجوی و خداشناسی که دارد، در هر چیزی قادر به درک خداوند است.
۲. این حدیث در کتاب سال دوازدهم در درس ۱ نیز آمده است که مفاهیم آن را نیز در این‌جا می‌آوریم که یکجا یاد بگیرید.
۳. هر چیزی آیه و نشانهٔ خداوند است.
۴. خداوند بی‌پایان و نامحدود، تمام جهان را پر کرده است. (این حدیث قرابت معنایی با این آیهٔ شریفه دارد: ﴿هُوَ الاَوَّلُ وَ الآخِرُ وَ الظّاهِرُ وَ الباطِنُ﴾)
۵. حضور خداوند چنان نزدیک است که جدا انگاری مخلوقات از خدا امری ناممکن است؛ یعنی هم در دل تک‌تک ذرات عالم حضور دارد و هم خارج از آن‌ها.
۶. منظور از عبارت «قبل از آن»: دیدنِ زمانی است که موجوداتی نبوده‌اند که از آن پی می‌بریم که خالقی آن‌ها را خلق کرده است.
۷. منظور از عبارت «با آن»: دیدن نیاز هر شیء در هر لحظه به وجود خداوند است.
۸. منظور از عبارت «بعد از آن»: شیء بعد از مدتی از بین می‌رود و این تنها خداست که خالق موت و حیات است، پس در فنای موجودات نیز خدا را مشاهده می‌کنیم.
۹. این‌که انسان بتواند با هر چیزی خدا را ببیند، معرفتی عمیق و والا نیاز دارد که با تفکر به دست می‌آید.

پرسش: دوری ما از خداوند و فراموشی یاد او به چه دلیلی است؟
پاسخ: گاهی «غفلت‌ها» سبب دوری ما از خداوند و فراموشی یاد او می‌شود که اگر به خود بازگردیم، او را در کنار خود می‌یابیم.
شعر زیر در رابطه با این غفلت است:

دوست نزدیک‌تر از من به من است — وین عجب‌تر که من از وی دورم
چه کنم با که توان گفت که او — در کنار من و من مهجورم

۴. گرایش به نیکی و خیر

متن کتاب درسی:

خدای متعال، شناخت خیر و نیکی و گرایش به آن و شناخت بدی و زشتی و بیزاری از آن را در وجود ما قرار داد تا به خیر و نیکی روآوریم و از گناه و زشتی بپرهیزیم. از این‌روست که همهٔ ما فضائلی چون صداقت، عزّت نفس و عدالت را دوست داریم و از دورویی، حقارت نفس، ریا و ظلم بیزاریم.

متن‌خوانی به روش پرسش و پاسخ:

۱. «شناخت خیر و نیکی و گرایش به آن» چگونه در انسان شکل گرفته است؟
پاسخ: عیناً پاسخ در متن بالا نیست، اما باید بدانیم که چون این شناخت و گرایش به آن، امری فطری است، در نهاد انسان قرار داده شده است.
۲. با توجه به متن فوق، روابط علّت و معلولی کدام است؟
پاسخ: علّت: «فطری‌بودن شناخت خیر و نیکی و گرایش به آن»؛ / معلول: «دوست‌داشتن فضائلی چون صداقت، عزّت نفس و عدالت و بیزاری از دورویی، حقارت نفس، ریا و ظلم»

۳. آیا دوست‌داشتن فضائل و بیزاری از رذائل، امری همگانی است و چرا؟

پاسخ: بله، همگانی است؛ چون گرایش به نیکی، امری فطری است و هر امری فطری باشد؛ یعنی در نهاد همهٔ انسان‌ها وجود دارد.

متن آیات

وَ نَفسٍ وَ ما سَوّاها	سوگند به نفس و آن که سامانش بخشید
فَأَلهَمَها فُجورَها وَ تَقواها	آن‌گاه بدکاری و تقوایش را به او الهام کرد. (شمس / ۷ و ۸)

متن خوانی آیات

۱. در این آیه خداوند به دو مورد سوگند خورده است: «نفس انسان» و «خداوندی که نفس را سامان داده است.»
۲. منظور از «الهام بدکاری و تقوا» در این آیه، فطری‌بودن فهم و درک نیکی‌ها و بدی‌ها است.
۳. به واژهٔ «فهم و درک» در عبارت قبل توجه کنید؛ در واقع به این معنا نیست که: خداوند در درون انسان هم گرایش به نیکی را قرار داده است و هم گرایش به بدی؛ بلکه به این معنا است که خداوند در انسان قدرت درک و فهم خوبی و بدی را قرار داده است.
۴. دقت شود که شناخت بدکاری و بدی‌ها مقدم است بر شناخت نیکی‌ها.

۲. اگر بگوییم: «خدای متعال، ما را مسئول سرنوشت خودمان قرار داد» و «بیهودگی در نظام آفرینش جایگاهی ندارد» به ترتیب پیام کدام آیه را ترسیم نموده‌ایم؟ (انسانی ۹۲، با تغییر)

۱) إِنّا هَدَیناهُ السَّبیلَ إِمّا شاکِراً وَ إِمّا کَفوراً ـ وَ ما خَلَقنَا السَّماواتِ وَ الأَرضَ وَ ما بَینَهُما لاعِبینَ

۲) وَ نَفسٍ وَ ما سَوّاها فَأَلهَمَها فُجورَها وَ تَقواها ـ وَ ما خَلَقنَا السَّماواتِ وَ الأَرضَ وَ ما بَینَهُما لاعِبینَ

۳) إِنّا هَدَیناهُ السَّبیلَ إِمّا شاکِراً وَ إِمّا کَفوراً ـ ما خَلَقناهُما إِلّا بِالحَقِّ

۴) وَ نَفسٍ وَ ما سَوّاها فَأَلهَمَها فُجورَها وَ تَقواها ـ ما خَلَقناهُما إِلّا بِالحَقِّ

تست، ترکیبی است؛ عبارت اول مربوط به درس ۲ است و عبارت دوم مربوط به درس ۱.

گزینهٔ ۱: آیهٔ بخش اول، نشان می‌دهد که انسان موجودی مختار است؛ زیرا می‌تواند راه هدایت را برود و شاکر خداوند باشد که راه را به او نشان داده است و یا این‌که راه هدایت را نرود و کفران نعمت کند؛ در نتیجه این آیه نشان می‌دهد که هر فردی مسئول تعیین سرنوشت خویش است. آیهٔ بخش دوم، به دلیل وجود عبارت (ما خَلَقنا ... لاعِبینَ) که به معنای «بازیچه‌نبودنِ جهان هستی» است، دلالت بر این می‌کند که جهان بیهوده نیست؛ پس پاسخ گزینهٔ ۱ است. گزینهٔ ۲: آیات بخش اول مربوط به نفس امّاره است؛ پس این گزینه نادرست است. گزینهٔ ۳: بخش اول درست است، اما بخش دوم مربوط به هدفداری جهان هستی است نه بیهوده‌نبودن آن. گزینهٔ ۴: براساس توضیحات بالا این گزینه نیز نادرست است.

۵. نفس لوّامه یا وجدان

متن کتاب درسی:

گرایش انسان به نیکی‌ها و زیبایی‌ها سبب می‌شود که در مقابل گناه و زشتی واکنش نشان دهد و آن‌گاه که به گناه آلوده شد، خود را سرزنش و ملامت کند و در اندیشهٔ جبران آن برآید. قرآن کریم، عامل درونی این حالت را «نفس لوّامه»، یعنی نفس سرزنشگر، نامیده و به آن سوگند خورده است.

متن‌خوانی:

۱. رابطهٔ علّت و معلولی: علّت: گرایش انسان به نیکی‌ها و زیبایی‌ها / معلول: واکنش نشان‌دادن در مقابل گناه و زشتی

۲. رابطهٔ تقدم و تأخر:

ابتدا آلوده‌شدن به گناه روی می‌دهد (مقدم) و سپس انسان خود را سرزنش می‌کند (مؤخر) (نفس لوّامه (مؤخر) وارد عمل می‌شود.) + شکل‌گیری اندیشهٔ جبران (مؤخر)

متن آیه

وَ لا أُقسِمُ بِالنَّفسِ اللَّوّامَةِ	و سوگند به نفس ملامت‌کننده (قیامت / ۲)

متن خوانی آیه

۱. خداوند به نفس لوّامه، قسم خورده است.
۲. نفس لوّامه از سرمایه‌های انسان برای رسیدن به برترین هدف است که همان «قرب الهی» است.
۳. بسیار مهم است که بدانید نفس لوّامه، عامل درونی است.
۴. نفس لوّامه همان وجدان است.

تدبر در قرآن (۲)

با توجه به ترجمهٔ آیات زیر بگویید شیطان از چه راه‌هایی انسان را فریب می‌دهد؟

۱. آیهٔ ۹۱ مائده:«شیطان می‌خواهد به وسیلهٔ شراب و قمار، در میان شما عداوت و کینه ایجاد کند و شما را از یاد خدا و نماز بازدارد.»

پاسخ: راه فریب شیطان: «ایجاد عداوت و کینه به وسیلهٔ شراب و قمار» و «از یاد بردن خدا و نماز»

۲. آیهٔ ۴۳ انعام:«و شیطان، هر کاری را که [گناهکاران] می‌کردند، در نظرشان زینت داد.»

پاسخ: راه فریب شیطان: «زیبا و لذّت‌بخش نشان‌دادن گناه»

۳. آیهٔ ۲۵ محمد:

پاسخ: راه فریب شیطان: «زیبا و لذّت‌بخش نشان‌دادن گناه» و «سرگرم‌کردن به آرزوهای سراب‌گونهٔ دنیایی»

نکته مهمی که در این آیه وجود دارد این است که شیطان، گناه را زیبا نشان می‌دهد نه دنیا را. این موضوع را به خاطر بسپارید!

اندیشه و تحقیق

۱. آیا وجود شیطان، مانع اختیار و ارادهٔ ما در تصمیم‌گیری‌ها می‌شود؟

پاسخ: خیر؛ شیطان تنها وسوسه‌گر و دعوت‌کنندهٔ انسان به بدی و گناه است، اما ما با ارادهٔ خود می‌توانیم حرف شیطان را بپذیریم یا نپذیریم.

۲. چه رابطه‌ای میان «توانایی‌ها و سرمایه‌ها» و «هدف» وجود دارد؟

پاسخ: هدف و مسیر هر کس با توانایی و سرمایه‌هایش هماهنگی دارد. انسان به میزان توانایی‌ها و سرمایه‌هایی که دارد اهداف بزرگ‌تر یا کوچک‌تر انتخاب می‌کند؛ یعنی هر چه‌قدر توانایی و سرمایه بیشتر باشد، هدف‌ها بزرگ‌تر و هر چه‌قدر کمتر باشد هدف‌های کوچک‌تر انتخاب می‌شوند.

پرسش‌های چهارگزینه‌ای درس ۲

مقدمه

۵۴. پیامد گام‌برداشتن انسان به سوی «نزدیکی و تقرّب به خدا» به عنوان هدف زندگی انسان چیست؟

۱) رشد و کمال انسان و در نتیجه رستگاری او
۲) تشخیص مسیر درست زندگی از راه‌های غلط
۳) دریافت حقایق و دوری از جهل و نادانی
۴) برگزیدن راه رستگاری و دوری از شقاوت

۵۵. جامع‌ترین و اصلی‌ترین هدف زندگی انسان و اولین گام برای حرکت انسان در این مسیر، به ترتیب کدام است؟

۱) گام‌برداشتن در مسیر هدایت ـ تفکر و تعقل
۲) نزدیکی و تقرّب به خدا ـ شناخت انسان
۳) نزدیکی و تقرّب به خدا ـ ایمان انسان
۴) گام‌برداشتن در مسیر هدایت ـ اراده و اختیار

۵۶. اولین گام برای حرکت انسان در مسیر نزدیکی و تقرّب به خدا ..... است؛ یعنی ..... .

۱) خودشناسی ـ تشخیص مسیر درست زندگی از راه‌های غلط و خوب از بد
۲) خداشناسی ـ تشخیص مسیر درست زندگی از راه‌های غلط و خوب از بد
۳) خداشناسی ـ شناخت سرمایه‌ها و چگونگی به کارگیری این سرمایه‌ها و شناخت موانع حرکت و نحوهٔ مقابله یا اجتناب از این موانع
۴) خودشناسی ـ شناخت سرمایه‌ها و چگونگی به کارگیری این سرمایه‌ها و شناخت موانع حرکت و نحوهٔ مقابله یا اجتناب از این موانع

۵۷. اگر پرسیده شود سودمندترین دانش‌ها چه دانشی است، پاسخ چیست و علّت آن کدام است؟

۱) خداشناسی ـ باعث شناخت سرمایه‌ها و چگونگی به کارگیری آن‌ها و شناخت موانع حرکت و نحوهٔ مقابله با این موانع می‌شود.
۲) خودشناسی ـ باعث می‌شود تا مسیر درست زندگی را از راه‌های غلط و خوب را از بد تشخیص دهیم و حقایق را دریابیم و از جهل و نادانی دوری کنیم.
۳) خداشناسی ـ باعث می‌شود تا مسیر درست زندگی را از راه‌های غلط و خوب را از بد تشخیص دهیم و حقایق را دریابیم و از جهل و نادانی دوری کنیم.
۴) خودشناسی ـ باعث شناخت سرمایه‌ها و چگونگی به کارگیری آن‌ها و شناخت موانع حرکت و نحوهٔ مقابله با این موانع می‌شود.

سرمایه‌های انسان

۵۸. اگر پرسیده شود خداوند متعال چه جایگاهی برای انسان در نظام هستی قائل است، پاسخ چیست؟

۱) آفرینش آن‌چه در آسمان‌ها و زمین است برای انسان‌ها و قراردادن توانایی بهره‌مندی از آن‌ها در وجود انسان
۲) اعطای نیروی عقل به انسان‌ها به منظور اندیشیدن و تشخیص مسیر درست زندگی از راه‌های غلط
۳) صاحب اراده و اختیار آفریده‌شدن انسان و نشان‌دادن راه رستگاری و راه شقاوت به او
۴) آشناکردن سرشت انسان با خدا و قراردادن گرایش به خود در وجود انسان

۵۹. به چه دلیلی خداوند سرمایه‌هایی را در اختیار انسان قرار داده است؟

۱) تا مسیر درست زندگی را از راه‌های غلط و خوب را از بد تشخیص دهد.
۲) تا بتواند در مسیر رشد و کمال خود حرکت کند و به هدف خلقت یعنی تقرّب به خدا دست یابد.
۳) تا با استفاده از سرمایهٔ عقل، راه رستگاری را برگزیند و از شقاوت دوری کند.
۴) تا به خیر و نیکی روی آورده و از گناه و زشتی بپرهیزد.

۶۰. آن‌چه نشان می‌دهد که خداوند متعال انسان را گرامی داشته و در نظام هستی جایگاهی ویژه برای انسان در نظر گرفته است، کدام مورد است؟ ..... (هنر ۹۶، با تغییر)

۱) ما را صاحب اراده و اختیار آفریده و مسئول سرنوشت خویش قرار داده تا خود، راه را انتخاب کنیم.
۲) به ما قوه و نیرویی عنایت کرده تا با آن بیندیشیم و راه درست زندگی را از راه‌های غلط تشخیص دهیم.
۳) خداوند راه رستگاری و راه شقاوت را به ما نشان داده تا خود، راه رستگاری را برگزینیم و از شقاوت دوری کنیم.
۴) آن‌چه را که در آسمان‌ها و زمین است برای ما آفریده و توانایی بهره‌مندی از آن‌ها را، در وجود ما قرار داده است.

۶۱. همهٔ گزینه‌های زیر از آثار و پیامدهای بهره‌گیری انسان از سرمایهٔ «عقل» است، به‌جز گزینهٔ ..... .

۱) اندیشیدن
۲) تشخیص مسیر درست زندگی از راه‌های غلط
۳) دوری از جهل و نادانی
۴) دوری از بدی و شقاوت

۶۲. آیهٔ ۱۰ سورهٔ مُلک «و می‌گویند: اگر ما گوش شنوا داشتیم یا تعقل می‌کردیم، در میان دوزخیان نبودیم.» به کدام‌یک از آثار بهره‌گیری انسان از عقل اشاره دارد؟

۱) تشخیص خوب از بد و رهایی از عذاب دوزخ
۲) درک حقایق و اهمیت‌دادن به واجبات
۳) تشخیص راه رستگاری از راه شقاوت
۴) برگزیدن راه رستگاری و دوری از شقاوت

۶۳. «تشخیص مسیر درست زندگی از راه‌های غلط و نیز خوب از بد»، مفهوم مستفاد شده از کدام آیهٔ قرآنی است؟

۱) آن‌ها [دشمنان اسلام] را متحد می‌پنداری در حالی که دل‌های‌شان پراکنده است. ۲) اگر ما گوش شنوا داشتیم یا تعقل می‌کردیم در میان دوزخیان نبودیم.
۳) ما راه را به او نشان دادیم یا سپاس‌گزار خواهد بود یا ناسپاس.
۴) آن‌ها هنگامی که مردم را به نماز فرا می‌خوانید، آن را به مسخره و بازی می‌گیرند ...

۶۴. از لحاظ موضوعی، آیهٔ «آن‌ها هنگامی که مردم را به نماز فرا می‌خوانید، آن را به مسخره و بازی می‌گیرند؛ این به خاطر آن است که آن‌ها قومی هستند که تعقل نمی‌کنند.» با کدام آیه ارتباط دارد؟

۱) سوگند به نفس و آن که سامانش بخشید و آن‌گاه بدکاری و تقوایش را به او الهام کرد.
۲) ما راه را به او نشان دادیم یا سپاس‌گزار خواهد بود یا ناسپاس.
۳) و می‌گویند: اگر ما گوش شنوا داشتیم یا تعقل می‌کردیم، در میان دوزخیان نبودیم.
۴) و شیطان، هر کاری را که [گناهکاران] می‌کردند، در نظرشان زینت داد.

۶۵. آیهٔ شریفهٔ «آن‌ها هنگامی که مردم را به نماز فرا می‌خوانید، آن را به مسخره و بازی می‌گیرند؛ این به خاطر آن است که آن‌ها گروهی هستند که تعقل نمی‌کنند.» اشاره به کدام‌یک از فواید استفاده از عقل توسط انسان دارد؟

۱) تشخیص مسیر درست زندگی از راه‌های غلط
۲) تشخیص خوب از بد
۳) دریافت حقایق
۴) دوری از جهل و نادانی

۶۶. با توجه به آیهٔ شریفهٔ «آن‌ها [دشمنان اسلام] را متحد می‌پنداری در حالی که دل‌هایشان پراکنده است؛ این به خاطر آن است که آن‌ها قومی هستند که تعقل نمی‌کنند.» مفهوم «پراکندگی دل‌ها» در کدام گزینه به درستی آمده است؟

۱) مسیر درست زندگی را از راه‌های غلط تشخیص نمی‌دهند.
۲) امکان تشخیص خوب از بد را ندارند.
۳) دریافت حقایق برای آنان ممکن نیست.
۴) دچار جهل و نادانی هستند.

۶۷. مرتبط با مفاد کدام آیه، خداوند انسان را صاحب اراده و اختیار آفرید و او را مسئول سرنوشت خویش قرار داد؟

۱) اِنّا هَدَیناهُ السَّبیلَ اِمّا شاکِراً وَ اِمّا کَفوراً
۲) وَ نَفسٍ وَ ما سَوّاها فَاَلهَمَها فُجورَها وَ تَقواها
۳) وَ لا اُقسِمُ بِالنَّفسِ اللَّوّامَةِ
۴) مَن کانَ یُریدُ ثَوابَ الدُّنیا فَعِندَ اللهِ ثَوابُ الدُّنیا و الْآخِرَة

۶۸. بعد از آفرینش انسان با اراده و اختیار و مسئول سرنوشت خویش قراردادن او، خداوند ..... .

۱) سرشت ما را با خود آشنا کرد و گرایش به خود را در وجود ما قرار داد.
۲) شناخت خیر و نیکی و گرایش به آن و شناخت بدی و زشتی و بیزاری از آن را در وجود ما قرار داد.
۳) به ما نیرویی عنایت کرد تا با آن بیندیشیم و مسیر درست زندگی را از راه‌های غلط و خوب را از بد تشخیص دهیم.
۴) راه رستگاری و راه شقاوت را به ما نشان داد تا با استفاده از سرمایهٔ عقل، راه رستگاری را برگزینیم و از شقاوت دوری کنیم.

۶۹. به ترتیب «نشان‌دادن راه رستگاری و راه شقاوت به انسان» مقدم بر کدام سرمایهٔ انسانی بوده و «برگزیدن راه رستگاری» با کدام سرمایه مرتبط است؟

۱) اراده و اختیار ـ عقل
۲) عقل ـ اراده و اختیار
۳) اراده و اختیار ـ سرشت خدا آشنا
۴) سرشت خدا آشنا ـ اراده و اختیار

۷۰. اگر پرسیده شود چرا خداوند راه رستگاری و راه شقاوت را به ما نشان داده است، پاسخ کدام خواهد بود؟

۱) تا هر کس در خود می‌نگرد و یا به تماشای جهان می‌نشیند خدا را بهتر دریابد و محبّتش را در دل احساس کند.
۲) تا به خیر و نیکی روی آوریم و از گناه و زشتی بپرهیزیم.
۳) تا از آن‌چه خداوند در آسمان‌ها و زمین برای انسان آفریده به نحو درستی استفاده شود.
۴) تا با استفاده از سرمایهٔ عقل، راه رستگاری را برگزینیم و از شقاوت دوری کنیم.

آزمون ۱

منتخب سوالات آزمون‌های کانون فرهنگی آموزش

۳۲۰. **چه چیزی سبب می‌شود که انسان در مقابل گناه و زشتی عکس‌العمل نشان دهد و چه زمانی انسان خود را سرزنش و ملامت می‌کند؟**

۱) وجدان اخلاقی ـ بعد از به گناه آلوده شدن
۲) گرایش انسان به نیکی‌ها و زیبایی‌ها ـ بعد از مورد وسوسهٔ شیطان قرار گرفتن
۳) وجدان اخلاقی ـ بعد از مورد وسوسهٔ شیطان قرار گرفتن
۴) گرایش انسان به نیکی‌ها و زیبایی‌ها ـ بعد از به گناه آلوده شدن

۳۲۱. **بی‌ارزش شدن زندگی چند روزه از پیامدهای دیدگاه کسانی است که ... و در آیهٔ مبارکهٔ ﴿و قالوا ما هی الّا حیاتنا الدّنیا نموت و نحیا...﴾، منکران معاد علت نابودی و هلاکت را... می‌دانند.**

۱) به زندگی دنیا دل نسپرده‌اند و مرگ را ناگوار نمی‌دانند. ـ گذشت روزگار
۲) به زندگی دنیا دل نسپرده‌اند و مرگ را ناگوار نمی‌دانند. ـ غفلت از آخرت
۳) برای انسان حقیقتی جزء جسم قائل نیستند. ـ گذشت روزگار
۴) برای انسان حقیقتی جزء جسم قائل نیستند. ـ غفلت از آخرت

۳۲۲. **کدام مورد دربارهٔ پیامدهای انکار معاد صحیح نیست؟**

۱) به انواع بیماری‌های روحی و یأس و سرگردانی دچار می‌شود.
۲) شادابی و نشاط زندگی را از دست می‌دهد و از دیگران کناره می‌گیرد.
۳) این آثار و پیامدها فقط گریبان کسانی را می‌گیرد که به معاد اعتقاد ندارند.
۴) راه فراموشی از مرگ را پیشه می‌کنند و خود را به هر کاری سرگرم می‌کنند تا آیندهٔ تلخ خود را فراموش کنند.

۳۲۳. **به‌ترتیب، هر یک از ویژگی‌های «تغییرپذیری»، «تحلیل ناپذیری» و «تلاشی‌پذیری» مرتبط با کدام‌یک از ابعاد وجود انسان است؟**

۱) بُعد جسمانی ـ بُعد روحانی و جسمانی ـ بُعد روحانی و جسمانی
۲) بُعد جسمانی و روحانی ـ بُعد روحانی ـ بُعد جسمانی
۳) بُعد روحانی ـ بُعد روحانی ـ بُعد روحانی
۴) بُعد روحانی ـ بُعد روحانی ـ بُعد جسمانی و روحانی

۳۲۴. **از دقت در پیام کدام آیهٔ شریفه، به عبارت «اقتضای عدل الهی وجود جهانی به نام آخرت است تا انسان‌ها به آن‌چه که استحقاقش را دارند، برسند.» پی می‌بریم؟**

۱) أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ فَتَعَالَى اللهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ
۲) وَ ما خلقنا السَّماوات وَ الارضَ و ما بينهما لاعبين ما خلقناهما الّا بالحقّ
۳) أم نَجعَل الّذين امنوا و عَمِلوا الصّالحاتِ كَالمُفسدينَ فی الأرضِ أم نَجعَلُ المتّقين كَالفُجّار
۴) اللهُ لا إله هو ليجمعنّكم إلی يَوم القيامة و مَن أصدقُ مِنَ اللهِ حَديثه

۳۲۵. **این‌که «خداوند آن چه در آسمان‌ها و زمین است، برای انسان آفریده و توانایی بهره‌مندی از آن‌ها را در وجود او قرار داده است.» بیانگر چیست؟ اجتناب از گناه مرتبط با کدام سرمایه و عامل رشد و رستگاری انسان است؟**

۱) هدایت الهی و فرستادن راهنمایان ـ گرایش به خیر و نیکی
۲) هدایت الهی و فرستادن راهنمایان ـ نیروی تعقل و تفکر
۳) جایگاه ویژهٔ انسان در نظام هستی ـ نیروی تعقل و تفکر
۴) جایگاه ویژهٔ انسان در نظام هستی ـ گرایش به خیر و نیکی

۳۲۶. **کدام مورد، از راه‌های معمول فریب شیطان نمی‌باشد؟**

۱) ایجاد کینه و دشمنی میان مردم
۲) سرگرم کردن به آرزوهای سراب‌گونهٔ دنیایی
۳) زیبا و لذت‌بخش نشان دادن دنیا
۴) غافل کردن از خدا و یاد او

۳۲۷. **اگر شخصیت انسان، وابسته به جسم او باشد، باید انتظار چه چیزی را داشته باشیم؟ ثبات «منِ» انسان به چه معناست؟**

۱) باید در دوران عمر بارها عوض شده و به شخص دیگری تبدیل شده باشد. ـ تغییرناپذیری روح
۲) باید در دوران عمر بارها عوض شده و به شخص دیگری تبدیل شده باشد. ـ تجزیه‌ناپذیری روح
۳) جنایات و خدمات هر فرد در جامعه را می‌توان به او نسبت داد. ـ تجزیه‌ناپذیری روح
۴) جنایات و خدمات هر فرد در جامعه را می‌توان به او نسبت داد. ـ تغییرناپذیری روح

۳۲۸. **هنگامهٔ تقرب انسان به درگاه الهی و مسجود فرشتگان واقع شدن، چه زمانی است؟ ماجراهای ذکر شده در قرآن کریم از حضرت یوسف (ع) در مورد خواب و رؤیا، بیانگر چه مفهومی است؟**

۱) اگر به فضیلت‌ها آراسته شود ـ اصالت رؤیاهای راستین از دیدگاه قرآن کریم
۲) اگر به فضیلت‌ها آراسته شود ـ خروج از مکان و زمان به هنگام دیدن رؤیای صادقه
۳) اگر به رذیلت ها تن ندهد ـ خروج از مکان و زمان به هنگام دیدن رؤیای صادقه
۴) اگر به رذیلت‌ها تن ندهد ـ اصالت رؤیاهای راستین از دیدگاه قرآن کریم

پرسش‌های چهارگزینه‌ای درس ۱۸

مقدمه

۲۴۷۰. به ترتیب مصادیق «محبوب‌ترین بنا نزد خداوند» و «از ماندگارترین و حساس‌ترین تصمیم‌های زندگی» چیست؟

۱) ازدواج ـ انتخاب همسر و آغاز زندگی مشترک با او
۲) ازدواج ـ تفکیک کردن سنت‌های غلط جامعه با آموزه‌های اسلام
۳) دین ـ انتخاب همسر و آغاز زندگی مشترک با او
۴) دین ـ تفکیک کردن سنت‌های غلط جامعه با آموزه‌های اسلام

۲۴۷۱. معمولاً برای همهٔ جوانان در زمینهٔ ازدواج و انتخاب همسر سؤالاتی پیش می‌آید. کدام سؤال نمی‌تواند مرتبط باشد؟

۱) همسر مناسب و دلخواه، چه ویژگی‌هایی دارد؟
۲) زمان مناسب ازدواج چه هنگامی است؟
۳) نقش زیبایی در انتخاب همسر چیست؟
۴) چه موانعی در مسیر ازدواج وجود دارد و چگونه می‌توان از آن‌ها عبور کرد؟

انتخاب همسر و مسئولیت آینده

۲۴۷۲. مطرح‌شدن انتخاب همسر مناسب ..... است و طبق مقررات اسلامی .....

۱) پس از تعیین هدف ازدواج ـ رضایت کامل دختر و پسر برای ازدواج ضروری است و اگر عقدی به‌زور انجام بگیرد، باطل است و مشروعیت ندارد.
۲) پس از تعیین هدف ازدواج ـ رضایت کامل پدر برای ازدواج دختر ضروری است و اگر عقدی به‌زور انجام بگیرد، باطل است و مقبولیت ندارد.
۳) پس از رسیدن به سن بلوغ ـ رضایت کامل پدر برای ازدواج دختر ضروری است و اگر عقدی به‌زور انجام بگیرد، باطل است و مقبولیت ندارد.
۴) پس از رسیدن به سن بلوغ ـ رضایت کامل دختر و پسر برای ازدواج ضروری است و اگر عقدی به‌زور انجام بگیرد، باطل است و مشروعیت ندارد.

۲۴۷۳. در رابطه با انتخاب همسر و مسئولیت آیندهٔ انسان همهٔ موارد زیر صحیح است، به‌جز گزینهٔ .....

۱) پس از تعیین هدف ازدواج، انتخاب همسر مناسب مطرح می‌شود.
۲) اگر عقدی به‌زور انجام بگیرد، باطل است و مقبولیت ندارد.
۳) طبق مقررات اسلامی، رضایت کامل دختر و پسر برای ازدواج ضروری است.
۴) برای موفق‌شدن در امر ازدواج، باید بر شور و احساس جوانی تسلط کامل داشت و با چشم باز عمل کرد.

۲۴۷۴. از مفاد عبارت «همواره دیده‌ایم که علاقه و محبت به یک شخص، چشم و گوش را می‌بندد و عقل را به حاشیه می‌راند» پیام حدیث ..... مستفاد می‌گردد و لازمهٔ دورماندن از تبعات آن ..... است.

۱) حُبُّ الشَّیءِ یُعمی وَ یُصِمُّ ـ مشورت با پدر و مادر
۲) حُبُّ الشَّیءِ یُعمی وَ یُصِمُّ ـ پیروی از عقل و خرد و دوری کامل از احساسات
۳) ما أَحَبَّ اللهُ مَن عَصاهُ ـ مشورت با پدر و مادر
۴) ما أَحَبَّ اللهُ مَن عَصاهُ ـ پیروی از عقل و خرد و دوری کامل از احساسات

۲۴۷۵. بر اساس مفاد حدیث ..... پیشوایان دین از ما خواسته‌اند که در مورد همسر آینده با پدر و مادر مشورت کنیم. علّت دعوت به مشورت با پدر و مادر چیست؟

۱) حُبُّ الشَّیءِ یُعمی وَ یُصِمُّ ـ علاقه و محبت به یک شخص، چشم و گوش را می‌بندد و عقل را به حاشیه می‌راند.
۲) ما أَحَبَّ اللهُ مَن عَصاهُ ـ علاقه و محبت به یک شخص، چشم و گوش را می‌بندد و عقل را به حاشیه می‌راند.
۳) ما أَحَبَّ اللهُ مَن عَصاهُ ـ علاقه و محبت به فرزند به همراه تجربه و پختگی آنان
۴) حُبُّ الشَّیءِ یُعمی وَ یُصِمُّ ـ علاقه و محبت به فرزند به همراه تجربه و پختگی آنان

۲۴۷۶. لازمهٔ رسیدن به انتخاب درست در امر ازدواج چیست؟ به ترتیب «در نظر گرفتن مصلحت و خوشبختی فرزندان» و «دریافت خصوصیات افراد و پیش‌بینی عاقبت ازدواج» معلول کدام ویژگی‌های پدر و مادر است؟

۱) مشورت با پدر و مادر ـ علاقه و محبت به فرزند ـ تجربه و پختگی
۲) پیروی از عقل و خرد ـ علاقه و محبت به فرزند ـ تجربه و پختگی
۳) مشورت با پدر و مادر ـ تجربه و پختگی ـ علاقه و محبت به فرزند
۴) پیروی از عقل و خرد ـ تجربه و پختگی ـ علاقه و محبت به فرزند

۲۴۷۷. برای اینکه در امر ازدواج، بهترین تصمیم‌ها گرفته شود و کمتر به حسرت و پشیمانی منجر شود، شایسته است:

۱) به پیروی از دستورات پیشوایان دین در مورد همسر آینده با پدر و مادر و دوستان خود مشورت کنیم.
۲) محیط خانواده محیط هم‌دلی، اعتماد به بزرگترها، شنیدن نظرات یکدیگر و محبت و خیرخواهی باشد.
۳) پدران و مادران، بلوغ عقلی و فکری فرزند را مدنظر قرار داده و واقعیت‌ها را نادیده نگیرند.
۴) صداقت با همسر را به عنوان مهم‌ترین معیار خود قرار دهیم و با چشم باز عمل کنیم.

۲۴۷۸. حدیث منقول از ..... که فرمودند: ﴿حُبُّ الشَّیءِ یُعمی وَ یُصِمُّ﴾ مرتبط با کدام امر است؟

۱) امام علی(ع) ـ حیا و عزت نفس قوی دختران، مانع از پیش‌قدم شدن آنان در امر ازدواج است.
۲) پیامبر اکرم (ص) ـ قانون عشق و محبت شدید، ایجاب می‌کند انتخابی درخور و شایسته‌تر توأم با مسئولیت در قبال آن انتخاب، داشته باشیم.
۳) پیامبر اکرم (ص) ـ اصل برخورداری انسان از حق انتخاب موجب می‌شود که ضرورت رضایت کامل زن و مرد برای ازدواج و انتخاب فرد مورد علاقهٔ خود، شرط ازدواج باشد.
۴) امام علی (ع) ـ علاقه و محبت اولیه، گوش را ناشنوای حق و چشم را نابینای حقیقت می‌کند و فرد را از رسیدن به انتخاب درست بازمی‌دارد.

دین و زندگی دهم

پاسخ‌نامه تشریحی

درس اول

۱. **گزینه ۳** انسان مانند موجودات دیگر دارای قاعدهٔ کلّی هدفمندی است و گام‌نهادن او در این دنیا فرصتی برای رسیدن به آن است. (صفحهٔ ۱۵)

۲. **گزینه ۲** ﴿لاعِبینَ﴾ بیانگر عبث‌نبودن و ﴿اِلّا بِالحَقِّ﴾ بیانگر هدفمند و غایتمند بودن است. (صفحهٔ ۱۵)

۳. **گزینه ۱** ﴿لاعِبینَ﴾ بیانگر بیهوده‌نبودن و ﴿اِلّا بِالحَقِّ﴾ بیانگر هدفداری نظام آفرینش است. (صفحهٔ ۱۵)

۴. **گزینه ۳** چون خدا حکیم است تمام جهان هدفی را در پی دارد. (صفحهٔ ۱۵)

۵. **گزینه ۴** ﴿وَ ما خَلَقنَا السَّماواتِ وَ الْاَرضَ وَ ما بَینَهُما لاعِبینَ﴾ بیانگر عبث و یا باطل نبودن آفرینش و ﴿ما خَلَقناهُما اِلّا بِالحَقِّ﴾ بیانگر هدفمندی و ساختار منظم و برنامه‌ریزی شدهٔ کیهان است. (صفحهٔ ۱۵)

۶. **گزینه ۴** اولین تفاوت آن است که انسان خود باید هدف از خلقتش را بشناسد و آن را انتخاب کند و به سوی آن گام بردارد. (صفحهٔ ۱۵)

۷. **گزینه ۴** دومین تفاوت بی‌نهایت‌طلبی انسان است. (صفحهٔ ۱۵)

۸. **گزینه ۳** در پس خلقت تک‌تک موجودات این جهان هدفی وجود دارد؛ زیرا خالق آن‌ها خدایی حکیم است؛ یعنی خدایی که هیچ‌کاری را بیهوده انجام نمی‌دهد. (صفحهٔ ۱۵)

۹. **گزینه ۱** از مفهوم آیهٔ ﴿وَ ما خَلَقنَا السَّماواتِ وَ الْاَرضَ وَ ما بَینَهُما لاعِبینَ ما خَلَقناهُما اِلّا بِالحَقِّ﴾ مستفاد می‌گردد که خداوند هیچ‌کاری را بیهوده انجام نمی‌دهد؛ زیرا خالقی حکیم است. (صفحهٔ ۱۵)

۱۰. **گزینه ۴** در پس خلقت تک‌تک موجودات این جهان هدفی وجود دارد؛ زیرا خالق آن‌ها خدایی حکیم است؛ یعنی خدایی که هیچ‌کاری را بیهوده انجام نمی‌دهد. قرآن کریم در آیات گوناگون بر این نکته تأکید می‌کند. (صفحهٔ ۱۵)

۱۱. **گزینه ۳** در پس خلقت تک‌تک موجودات این جهان هدفی وجود دارد، زیرا خالق آن‌ها خدایی حکیم است. (صفحهٔ ۱۵)

۱۲. **گزینه ۲** اثبات هدفمندی جهان، مؤخر از سبب بیهودگی است؛ زیرا خداوند در آیهٔ ﴿وَ ما خَلَقنَا السَّماواتِ وَ الْاَرضَ وَ ما بَینَهُما لاعِبینَ ما خَلَقناهُما اِلّا بِالحَقِّ﴾ ابتدا بیان می‌دارد که ما آسمان‌ها و زمین را بیهوده خلق نکرده‌ایم، سپس می‌فرماید ما آن‌ها را جز به حق نیافریدیم. (هدفمندی) (صفحهٔ ۱۵)

۱۳. **گزینه ۱** با توجه به مفهوم آیهٔ ﴿وَ ما خَلَقنَا السَّماواتِ وَ الْاَرضَ وَ ما بَینَهُما لاعِبینَ ما خَلَقناهُما اِلّا بِالحَقِّ﴾ (و ما آسمان‌ها و زمین و آنچه بین آن‌هاست را به بازیچه نیافریدیم و آن‌ها را جز به حق خلق نکردیم)، فهمیده می‌شود که در پس خلقت تک‌تک موجودات این جهان هدفی وجود دارد. (صفحهٔ ۱۵)

۱۴. **گزینه ۴** با توجه به مفهوم آیه ﴿اَ فَحَسِبتُم اَنَّما خَلَقناکُم عَبَثاً وَ اَنَّکُم اِلَینا لا تُرجَعونَ﴾ خداوند کار بیهوده انجام نمی‌دهد؛ یعنی آفرینش جهان براساس حق است و هدفمند است؛ بنابراین با آیهٔ ﴿وَ ما خَلَقنَا السَّماواتِ وَ الْاَرضَ وَ ما بَینَهُما لاعِبینَ ما خَلَقناهُما اِلّا بِالحَقِّ﴾ که آفرینش جهان را براساس حق می‌داند ارتباط مفهومی دارد. (سؤال ترکیبی؛ صفحهٔ ۱۵ درس ۱ - صفحهٔ ۶۰ درس ۵)

۱۵. **گزینه ۱** حق‌بودن آفرینش آسمان‌ها و زمین به معنای هدفدار بودن خلقت آن‌هاست و با مفهوم آیهٔ ﴿وَ ما خَلَقنَا السَّماواتِ وَ الْاَرضَ وَ ما بَینَهُما لاعِبینَ ما خَلَقناهُما اِلّا بِالحَقِّ﴾ ارتباط مفهومی دارد. (صفحهٔ ۱۵)

۱۶. **گزینه ۲** با توجه به مفهوم آیهٔ ﴿وَ ما خَلَقنَا السَّماواتِ وَ الْاَرضَ وَ ما بَینَهُما لاعِبینَ ما خَلَقناهُما اِلّا بِالحَقِّ﴾ (ما آسمان‌ها و زمین و آنچه بین آن‌هاست را به بازیچه نیافریدیم، آن‌ها را جز به حق خلق نکردیم) در نظام هستی هر موجودی براساس برنامهٔ حساب‌شده‌ای به این جهان گام نهاده است و به سوی هدف حکیمانه‌ای در حرکت است. (صفحهٔ ۱۵)

۱۷. **گزینه ۱** انسان نیز مانند موجودات دیگر، از این قاعدهٔ کلّی (هدفدار بودن خلقت) جدا نیست و قطعاً هدفی از آفرینش او وجود داشته است. هدفی که گام‌نهادن او در این دنیا، فرصتی است که برای رسیدن به آن هدف به او داده شده است. (صفحهٔ ۱۵)

۱۸. **گزینه ۴** امام علی (ع) هرگاه مردم را موعظه می‌کرد، معمولاً سخن خود را با این عبارات آغاز می‌کرد: «ای مردم ... هیچ‌کس بیهوده آفریده نشده تا خود را سرگرم کارهای لهو کند و او را به خود وا نگذاشتند تا به کارهای لغو و بی‌ارزش بپردازد». این حدیث با مفهوم آیهٔ ﴿وَ ما خَلَقنَا السَّماواتِ وَ الْاَرضَ وَ ما بَینَهُما لاعِبینَ ما خَلَقناهُما اِلّا بِالحَقِّ﴾ ارتباط مفهومی دارد. (صفحهٔ ۱۵)

۱۹. **گزینه ۲** حضرت علی (ع) هرگاه مردم را موعظه می‌کرد، معمولاً سخن خود را با این عبارات آغاز می‌کرد: «ای مردم ... هیچ‌کس بیهوده آفریده نشده تا خود را سرگرم کارهای لهو کند و او را به خود وا نگذاشتند تا به کارهای لغو و بی‌ارزش بپردازد». (صفحهٔ ۱۵)

۲۰. **گزینه ۲** هر کس با بینش و نگرش خاص خود به سراغ هدفی می رود؛ مثلاً هنگامی که کسی ببیند که کمک به دیگران ارزشمند است و می‌تواند روحیهٔ بی‌نهایت‌طلب او را سیراب کند و پاسخ‌گوی استعدادهای گوناگونش باشد، می‌کوشد به دیگران کمک کند. (صفحهٔ ۱۶)

۲۱. **گزینه ۱** اولین تفاوت انسان با سایر موجودات این است که انسان خود باید هدف از خلقت خود را بشناسد و آن را انتخاب کند و به سوی آن گام بردارد، در حالی که گیاهان به صورت طبیعی و حیوانات به صورت غریزی به سوی هدف خود حرکت می‌کنند. (صفحهٔ ۱۵)

۲۲. **گزینه ۱** یکی از تفاوت‌های انسان با گیاهان و حیوانات در این است که انسان باید خود هدف از خلقتش را بشناسد (تفکر) و آن را انتخاب کند (اراده و اختیار)؛ در حالی که گیاهان به صورت طبیعی و حیوانات به صورت غریزی به سوی هدف خود حرکت می‌کنند؛ مثلاً دانهٔ گندم به صورت طبیعی در جهت رسیدن به هدف نهایی خود یعنی تبدیل‌شدن به خوشه‌ای با ده‌ها دانه حرکت می‌کند. (صفحهٔ ۱۵)

۲۳. **گزینه ۳** انسان دارای روحیه‌ای بی‌نهایت‌طلب است و عطش او در دستیابی به خواسته‌هایش نه‌تنها کم نمی‌شود، بلکه روزبه‌روز افزون می‌گردد. او به دنبال چیزی است که هرگز پایان نمی‌پذیرد و تمام نمی‌شود. این انسان بی‌نهایت‌طلب، در زندگی خود همواره در حال انتخاب هدف است؛ هدف‌هایی پایان‌ناپذیر و تمام‌نشدنی. (صفحهٔ ۱۵ و ۱۶)

۲۴. **گزینه ۴** انسان برخلاف حیوانات و گیاهان که استعدادهای محدود مادی دارند، مجموعه‌ای فراوان از استعدادهای مادی و معنوی دارد؛ به همین دلیل، به دنبال انتخاب هدف‌هایی است که از طریق آن، استعدادهای گوناگون خویش را به کمال رساند. (صفحهٔ ۱۶)

۲۵. **گزینه ۱** انسان دارای روحیه‌ای بی‌نهایت‌طلب است و عطش او در دستیابی به خواسته‌هایش نه‌تنها کم نمی‌شود، بلکه روزبه‌روز افزون می‌گردد. (صفحهٔ ۱۵)

۲۶. **گزینه ۲** انسان برخلاف حیوانات و گیاهان که استعدادهای محدود مادی دارند، مجموعه‌ای فراوان از استعدادهای مادی و معنوی است؛ به همین دلیل، به دنبال انتخاب هدف‌هایی است که از طریق آن، استعدادهای گوناگون خویش را به کمال رساند. (صفحهٔ ۱۶)

۲۷. **گزینه ۲** انسان باید خودش هدف از خلقتش را بشناسد و آن را انتخاب کند و به سوی آن گام بردارد؛ در حالی که گیاهان به صورت طبیعی و حیوانات به صورت غریزی به سوی هدف خود حرکت می‌کنند؛ مثلاً نهال کوچک خرما در مسیر رسیدن به نخلی تنومند پیش می‌رود. (صفحهٔ ۱۵)

۲۸. **گزینه ۳** وقتی به دنیای انسان‌ها می‌نگریم، با دنیای حیرت‌انگیزی مواجه می‌شویم؛ چنان اختلافی در هدف‌ها وجود دارد که ابتدا سردرگم می‌شویم ... این اختلاف در هدف‌ها، ریشه در نوع نگاه و اندیشهٔ انسان دارد. (صفحهٔ ۱۶)

۲۹. **گزینه ۲** وقتی به دنیای انسان‌ها می‌نگریم با دنیای حیرت‌انگیزی مواجه می‌شویم؛ چنان اختلافی در هدف‌ها وجود دارد که ابتدا سردرگم می‌شویم. (صفحهٔ ۱۶)

۳۰. **گزینه ۲** تقرّب و نزدیکی به خداوند پاسخ‌گوی روحیهٔ بی‌نهایت‌طلب انسان است. (صفحهٔ ۲۱)

۳۱۷. **گزینه ۱** انسان میل به بقا و جاودانگی دارد و بی‌نهایت‌طلب است. این جهان ظرفیت پاسخ‌گویی به این دو میل را ندارد، پس حکمت الهی ضرورت پیدا می‌کند. از طرف دیگر این جهان ظرفیت جبران خوبی‌ها و بدی‌ها را ندارد، پس این امر بیانگر ضرورت معاد و عدل است. (صفحه ۷۰)

۳۱۸. **گزینه ۳** ترس انسان از مرگ به این خاطر است که انسان میل به جاودانگی دارد، ضرورت معاد در پرتو حکمت الهی است. (صفحه ۷۰)

۳۱۹. **گزینه ۱** تقاضا برای همهٔ کمالات و زیبایی‌ها نشان از میل به بی‌نهایت‌طلبی است که خود این مفهوم ناشی از حکیمانه‌بودن جهان هستی است، پس بیانگر ضرورت معاد است. مفهوم پاداش که در ادامهٔ تست آمده است بیانگر عدل الهی است که آن هم ضرورت معاد را نشان می‌دهد و آیهٔ ذکرشده نیز بیانگر عدل الهی است. (صفحه ۶۱-۶۰)

پاسخنامه آزمون ۱ سوالات کانون فرهنگی آموزش

۳۲۰. **گزینه ۴** خدای متعال، شناخت خیر و نیکی و گرایش به آن و شناخت بدی و زشتی و بیزاری از آن را در وجود ما قرار داد، تا به خیر و نیکی روی آوریم و از گناه و زشتی بپرهیزیم. گرایش انسان به نیکی و زیبایی سبب می‌شود که در مقابل گناه و زشتی واکنش نشان دهد. آن‌گاه که به گناه آلوده شد خود را سرزنش و ملامت کند. (صفحهٔ ۳۱)

۳۲۱. **گزینه ۳** گروهی وجود جهان پس از مرگ را انکار می‌کنند و با فرا رسیدن مرگ انسان و متلاشی شدن جسم او، پروندهٔ او را برای همیشه می‌بندند. ترجمهٔ آیهٔ شریفه «کافران گفتند: زندگی و حیاتی جز همین زندگی و حیات دنیایی ما نیست. همواره گروهی از ما می‌میریم و گروهی زنده می‌شویم و ما را فقط گذشت روزگار نابود می‌کند.» (صفحهٔ ۵۰)

۳۲۲. **گزینه ۳** البته این آثار و پیامدها، گریبان کسانی را نیز در برمی‌گیرد که معاد را قبول دارند اما این قبول داشتن به ایمان و باور قلبی تبدیل نشده است، می‌گیرد. (صفحهٔ ۵۱)

۳۲۳. **گزینه ۲** تغییرپذیری در بُعد جسمانی و روحانی انسانی رخ می‌دهد. تحلیل‌ناپذیری مربوط به بُعد روحانی انسان است. (صفحهٔ ۳۹)

۳۲۴. **گزینه ۳** با توجه به ترجمهٔ آیهٔ «آیا آنها را که ایمان آورده و کارهای شایسته انجام داده‌اند با مفسدان در زمین یکسان قرار خواهیم داد؟ آیا متقین را مانند ناپاکان و بدکاران قرار خواهیم داد؟» (صفحهٔ ۶۱)

۳۲۵. **گزینه ۳** خداوند آنچه در آسمان ها و زمین است، برای انسان آفریده و توانایی بهره‌مندی از آنها را در وجود او قرار داده است. این‌ها نشان می‌دهد که خداوند متعال انسان را گرامی داشته و برای انسان در نظام هستی جایگاه ویژه‌ای قائل شده است. (صفحهٔ ۳۰)

۳۲۶. **گزینه ۲** شیطان می‌خواهد به وسیلهٔ شراب و قمار در میان شما عداوت و کینه ایجاد کند و شما را از یاد خدا و نماز باز دارد. هر کاری که گناهکاران می‌کردند، در نظرشان زینت داد. (صفحهٔ ۳۳ و ۳۴)

۳۲۷. **گزینه ۲** بُعد روحانی و غیرجسمانی انسان تجزیه و تحلیل نمی‌پذیرد و متلاشی نمی‌شود و اگر شخصیت یا منِ انسان وابسته به جسم او باشد، باید در دوران عمر بارها عوض شده و به شخص دیگری تبدیل شده باشد، در صورتی که چنین نیست. (صفحهٔ ۳۹)

۳۲۸. **گزینه ۱** بعد غیرجسمانی اگر به فضیلت آراسته شد، مقرب درگاه خدا و مسجود فرشتگان می‌شود. نمونه‌هایی از رویاهای صادقه در قرآن کریم در ماجرای حضرت یوسف (ع) ذکر شده که خود دلیلی است بر اصالت رویاهای راستین. (صفحهٔ ۴۱)

۳۲۹. **گزینه ۴** از پیامدهای مهم انکار معاد برای انسانی که بی‌نهایت طلب است و میل به جاودانگی دارد، این است که نمی‌تواند مرگ را از ذهن خود بیرون براند و همین زندگی چند روزه برای او بی‌ارزش می‌شود. (صفحهٔ ۵۰)

۳۳۰. **گزینه ۱** این افراد به دلیل فرو رفتن در هوس‌ها، دنیا را معبود و هدف خود قرار می‌دهند و از یاد آخرت غافل می‌شوند. از این رو، زندگی و رفتار آنان به گونه‌ای است که تفاوتی با منکران معاد ندارد. (صفحهٔ ۵۱)

۳۳۱. **گزینه ۴** از آثار اعتقاد به معاد، نترسیدن از مرگ می‌باشد که سبب دفاع از حق و مظلوم و فداکاری در راه خدا می‌گردد. از آثار دیگر اعتقاد به معاد، افزایش شور و نشاط و تلاش بسیار در انجام کارهای نیک و خدمت به خلق خداست که با آیه شریفه ۶۳ سوره مائده مطابقت دارند. (صفحهٔ ۴۹-۴۸)

۳۳۲. **گزینه ۲** مرگ برای کسانی ناگوار و هولناک است که زندگی را محدود به دنیا می‌بینند. آیه شریفه «زندگی و حیاتی جز همین زندگی و حیات دنیایی ما نیست.» گویای همین مطلب است. (صفحهٔ ۵۰)

۳۳۳. **گزینه ۱** این نوع طرز فکر با عبارت قرآنی «زندگی و حیاتی جز همین زندگی و حیات دنیایی ما نیست همواره گروهی از ما می‌میریم و گروهی زنده می‌شویم ...» مطابقت دارد. (صفحهٔ ۵۰)

۳۳۴. **گزینه ۴** انسان معتقد به معاد با تلاش و توان بسیار در انجام کارهای نیک و خدمت به خلق خدا می‌کوشد و می‌داند که هر چه بیشتر در این راه گام بردارد، آخرت او زیباتر خواهد بود. (صفحهٔ ۴۸)

۳۳۵. **گزینه ۴** شیطان به اهل جهنم می‌گوید: «خداوند به شما وعدهٔ حق داد، اما من به شما وعده‌ای دادم و خلاف آن عمل کردم. البته من بر شما تسلطی نداشتم، فقط شما را به گناه دعوت کردم. این خودتان بودید که دعوت مرا پذیرفتید.» (صفحهٔ ۳۳)

۳۳۶. **گزینه ۲** ترجمهٔ آیهٔ «ما را فقط گذشت روزگار نابود می کند». گزینهٔ ۴ به این دلیل نادرست است که اشاره به یکی از مراحل زندگی کرده که مفهوم عالم برزخ را نیز شامل می‌شود. (صفحهٔ ۵۰)

۳۳۷. **گزینه ۱** گروهی که نمی‌توانند فکر مرگ را از ذهن خود بیرون برانند، همین زندگی چند روزه نیز برایشان بی‌ارزش می‌شود. اینان منکران معاداند اما کسانی که به معاد ایمان دارند دارای انرژی‌ای فوق‌العاده و همتی خستگی‌ناپذیر می‌شوند و از کار خود لذت می برند. (صفحهٔ ۵۰-۴۸)

۳۳۸. **گزینه ۲** ترجمهٔ آیه « آنها (دشمنان اسلام) را متحد می‌پنداری، در حالی که دل‌هایشان پراکنده است، این به خاطر آن است که آنها قومی هستند که تعقل نمی‌کنند». (صفحهٔ ۲۹)

۳۳۹. **گزینه ۴** انسان برخلاف حیوانات و گیاهان استعدادهای محدود مادی دارند، مجموعه‌ای فراوان از استعدادهای مادی و معنوی است. به همین دلیل، به دنبال انتخاب هدف‌هایی است که از طریق آن، استعدادهای گوناگون خویش را به کمال رساند. (صفحهٔ ۱۶)

۳۴۰. **گزینه ۳** با توجه به این که مفهوم آیه به خلقت حق آفرینش اشاره می‌کند، گزینه‌های ۱ و ۲ و ۴ نیز به هدف‌دار بودن آفرینش، دلالت دارند. پس گزینهٔ ۳ با آیه شریف مطابقت ندارد. (صفحهٔ ۱۵)

۳۴۱. **گزینه ۴** قرآن کریم می‌فرماید: ما آسمان‌ها و زمین و آنچه بین آن‌ها است را به بازیچه نیافریدیم. آن‌ها را جزء به حق، خلق نکردیم. حق بودن آسمان‌ها و زمین به معنای هدف‌دار بودن خلقت آن‌ها است. (صفحهٔ ۱۵)

۳۴۲. **گزینه ۴** این مصراع را به صورت یک ضرب‌المثل در جایی که یک چیز، جامع و دربردارندهٔ چیزهای دیگر است، استفاده می‌کنند. (صفحهٔ ۲۰)

۳۴۳. **گزینه ۳** نمی‌توان هدف فرعی را به جای هدف اصلی قرار ندهیم و آن قدر به اهداف فرعی دل نبندیم که مانع ما در رسیدن به اهداف اصلی شوند و از رفتن به سوی کمالات باز دارند. (صفحهٔ ۱۸)

۳۴۴. **گزینه ۳** سایر گزینه‌ها در بیان آیهٔ شریفه درست می‌باشند، اما گزینهٔ ۳ هدف از رسیدن به قله را نیز مادی بیان می‌کند. (صفحهٔ ۲۱)

درس ششم

۳۴۵. **گزینه ۲** قرآن کریم از وجود عالمی پس از مرگ به نام برزخ خبر می‌دهد. برزخ در لغت به معنای فاصله و حائل میان دو چیز است. (صفحهٔ ۶۹)

۳۴۶. **گزینه ۱** عالم برزخ میان زندگی دنیایی و حیات اُخروی قرار گرفته است و آدمیان، پس از مرگ وارد آن می‌شوند و تا قیامت در آن‌جا می‌مانند. (صفحهٔ ۶۹)

۳۴۷. **گزینه ۴** در آیه آمده است که: «آن‌گاه که مرگ یکی از آنان فرا رسد می‌گوید: پروردگارا! مرا بازگردانید، باشد که عمل صالح انجام دهم و آن‌چه را در گذشته ترک کرده‌ام ...» ﴿لَعَلّی اَعمَلُ صالِحاً فیما تَرَکتُ﴾ و این امر نشان‌دهندهٔ این است که این افراد به حقایقی دست یافتند که درک آن در این جهان ممکن نبود. (شعور و آگاهی نسبت به خودشان و حقیقت‌ها) (صفحهٔ ۶۹)

۲۴۵۳. **گزینه ۲** برای این‌که یک ازدواج موفق داشته باشیم که هم به جدایی منجر نشود و هم آرامش و خوشبختی را به دنبال داشته باشد، لازم است در تشکیل خانواده به هر چهار هدف ازدواج (پاسخ به نیاز جنسی، انس با همسر، رشد و پرورش فرزندان و رشد اخلاقی و معنوی) توجه کنیم و هدف چهارم (رشد اخلاقی و معنوی) را در مرتبهٔ برتر قرار دهیم. (صفحهٔ ۲۱۶)

۲۴۵۴. **گزینه ۲** اگر فقط به هدف اول ازدواج (پاسخ به نیاز جنسی) پاسخ داده شود و به سه هدف دیگر (انس با همسر، رشد و پرورش فرزندان و رشد اخلاقی و معنوی) توجه نشود پس از مدتی، اختلافات ظاهر می‌شود و دوری روحی و روانی یا همان طلاق عاطفی، زندگی را خسته‌کننده می‌کند. (صفحهٔ ۲۱۶)

۲۴۵۵. **گزینه ۳** اگر دختر و پسر به چهار هدف ازدواج (پاسخ به نیاز جنسی، انس با همسر، رشد و پرورش فرزندان و رشد اخلاقی و معنوی) به‌طور همزمان توجه داشته باشند به زودی محیطی آرام‌بخش و سرشار از نشاط و لذت پدید خواهد آمد و اعضای خانواده تا آخر عمر با احساس رضایت در کنار هم زندگی خواهند کرد. (صفحهٔ ۲۱۶)

۲۴۵۶. **گزینه ۱** برخی تفاوت‌های زیستی و روان‌شناختی، میان زن و مرد به جهت وظایف مختلف است که خالق حکیم بر عهدهٔ هر یک نهاده تا هر کدام از زن و مرد بتوانند در زندگی مشترک و خانوادگی، نقش‌های خاصی را بر عهده بگیرند و یک خانوادهٔ متعال پدید آورند. آیهٔ شریفهٔ ﴿وَ اللّٰهُ جَعَلَ لَکُم مِن اَنفُسِکُم اَزواجًا ...﴾ بیانگر این امر است. (صفحهٔ ۲۰۹)

۲۴۵۷. **گزینه ۱** در آیهٔ گزینهٔ ۱ (و از نشانه‌های خدا آن است که همسرانی از نوع خودتان برای شما آفرید تا با آن‌ها آرامش یابید و میان شما دوستی و رحمت قرار داد. همانا در این مورد، نشانه‌هایی است برای کسانی که تفکر می‌کنند.) خداوند، اندیشمندان را دربارهٔ مسألهٔ خانواده، دعوت به تفکر می‌کند. (صفحهٔ ۲۰۹)

۲۴۵۸. **گزینه ۴** مهم‌ترین عامل پایداری خانواده، درک درست از زوجیت و مکمل هم بودن زن و مرد و عمل به این درک است. از این‌رو، هر جوانی باید قبل از ازدواج، با آموزش نزد معلمان و مربیان مورد اعتماد و مطالعهٔ کتاب‌های مناسب، به درک درستی از ازدواج و زندگی خانوادگی برسد، تا بتواند یک خانوادهٔ موفق را تشکیل دهد. (صفحهٔ ۲۱۱)

۲۴۵۹. **گزینه ۳** ثمرهٔ تفاوت انسان‌ها از جهت «زن‌بودن» و «مردبودن» آن است که هر دو را به هم نیازمند کرده است بدون آن‌که یکی بر دیگری برتری ذاتی پیدا کند، زیرا برتری هر کس نزد خداوند به تقواست که باید آن را در وجود خود پرورش دهد، پس هم مرد برای زن است و هم زن برای مرد. (صفحهٔ ۲۱۱)

۲۴۶۰. **گزینه ۱** تجربه‌های روان‌شناختی گویای آن است که توانایی زن نسبت به مرد در ایجاد آرامش بیشتر است و مبدأ آرامش در خانواده، اوست. (صفحهٔ ۲۱۵)

۲۴۶۱. **گزینه ۱** اگر زن و مرد درک متقابل از نیازهای متفاوت یکدیگر داشته باشند، با آرامش در کنار یکدیگر زندگی می‌کنند و به تعبیر قرآن کریم، لباس یکدیگر می‌شوند و نقص‌های یکدیگر را می‌پوشانند. (صفحهٔ ۲۱۱)

۲۴۶۲. **گزینه ۱** زنان و مردان ویژگی‌های فطری مشترکی دارند و کرامت خداوند میانشان مشترک بوده و اختصاص به یکی از آن‌ها ندارد. (صفحهٔ ۲۱۱)

۲۴۶۳. **گزینه ۴** عالی‌ترین هدف تشکیل خانواده رشد اخلاقی و معنوی اعضای آن است. از عبارت قرآنی ﴿لِتَسکُنوا اِلَیها وَ جَعَلَ بَینَکُم مَوَدَّةً﴾ می‌فهمیم که احساس آرامش درونی زن و مرد، زمینه‌ساز مودت و رحمت است. (صفحهٔ ۲۰۹)

۲۴۶۴. **گزینه ۱** عالی‌ترین هدف ازدواج، رشد اخلاقی و معنوی است. (صفحهٔ ۲۱۶)

۲۴۶۵. **گزینه ۴** خداوند در این آیه، آفرینش همسران آرامش‌آفرین را یکی از نشانه‌های حکیمانه‌بودن خلقت می‌داند. (صفحهٔ ۲۰۹)

۲۴۶۶. **گزینه ۱** نیاز انس با همسر پس از بلوغ آشکار می‌شود و خداوند در آیهٔ ﴿وَ مِن آیاتِهِ اَن خَلَقَ لَکُم مِن اَنفُسِکُم اَزواجًا لِتَسکُنوا اِلَیها...﴾ در کنار این موضوع، به رابطهٔ مؤدت و رحمت اشاره کرده است. (صفحهٔ ۲۰۹)

۲۴۶۷. **گزینه ۲** خداوند در آیهٔ گزینهٔ ۲، یکی از اهداف تشکیل خانواده را رشد و پرورش فرزندان دانسته است. (صفحهٔ ۲۰۹)

۲۴۶۸. **گزینه ۳** مفهوم این آیه بیانگر رشد و پرورش فرزندان است. مرد و زن دوام وجود خود را در فرزند می‌بینند و رشد و بالندگی او را پایداری وجود خود می‌یابند. (صفحهٔ ۲۰۹)

۲۴۶۹. **گزینه ۲** انس با همسر، نیاز روحی زن و مرد است که در قالب ازدواج پاسخ داده می‌شود و با مفهوم آیهٔ ﴿وَ مِن آیاتِهِ اَن خَلَقَ لَکُم مِن اَنفُسِکُم اَزواجًا لِتَسکُنوا اِلَیها﴾ ارتباط مفهومی دارد. (صفحهٔ ۲۰۹)

درس هجدهم

۲۴۷۰. **گزینه ۱** رسول خدا (ص) فرمود: «هیچ بنایی در اسلام نزد خداوند محبوب‌تر از ازدواج نیست» و از ماندگارترین و حساس‌ترین تصمیم‌های زندگی، انتخاب همسر و آغاز زندگی مشترک با اوست. (صفحهٔ ۲۲۲)

۲۴۷۱. **گزینه ۳** سؤال «نقش زیبایی در انتخاب همسر» از سؤالات عمومی و مطرح‌شده برای جوانان در زمینهٔ ازدواج و انتخاب همسر نیست. (صفحهٔ ۲۲۲)

۲۴۷۲. **گزینه ۱** پس از تعیین هدف ازدواج، انتخاب همسر مناسب مطرح می‌شود. طبق مقررات اسلامی، رضایت کامل دختر و پسر برای ازدواج ضروری است و اگر عقدی به زور انجام گیرد باطل است و مشروعیت ندارد. (صفحهٔ ۲۲۳)

۲۴۷۳. **گزینه ۲** طبق مقررات اسلامی، رضایت کامل دختر و پسر برای ازدواج ضروری است و اگر عقدی به‌زور انجام گیرد، باطل است و مشروعیت ندارد. که این امر در مورد انتخاب همسر و مسئولیت آینده انسان صحیح نمی‌باشد. (صفحهٔ ۲۲۳)

۲۴۷۴. **گزینه ۱** علاقه و محبت به یک شخص، چشم و گوش را می‌بندد و عقل را به حاشیه می‌راند. این سخن زیبای امام علی (ع) مربوط به مواردی از همین قبیل است: ﴿حُبُّ الشَّیءِ یُعمی وَ یُصِمُّ﴾: «علاقهٔ شدید به چیزی، آدم را کور و کر می‌کند.» از این‌رو پیشوایان دین از ما خواسته‌اند که در مورد همسر آینده با پدر و مادر خود مشورت کنیم تا به انتخابی درست برسیم. (صفحهٔ ۲۲۳)

۲۴۷۵. **گزینه ۴** براساس مفاد حدیث ﴿حُبُّ الشَّیءِ یُعمی وَ یُصِمُّ﴾ پیشوایان دین از ما خواسته‌اند که در مورد همسر آینده با پدر و مادر خود مشورت کنیم تا به انتخابی درست برسیم. پدر و مادر به علّت علاقه و محبت به فرزند و همچنین به علّت تجربه و پختگی‌شان، بهتر می‌توانند خصوصیات افراد را دریابند و عاقبت ازدواج را پیش‌بینی کنند. (صفحهٔ ۲۲۳)

۲۴۷۶. **گزینه ۱** برای رسیدن به انتخاب درست در امر ازدواج، مشورت با پدر و مادر ضرورت دارد. پدر و مادر به علّت علاقه و محبت به فرزند، معمولاً مصلحت و خوشبختی او را در نظر می‌گیرند و به علّت تجربه و پختگی‌شان، بهتر می‌توانند خصوصیات افراد را دریابند و عاقبت ازدواج را پیش‌بینی کنند. (صفحهٔ ۲۲۳)

۲۴۷۷. **گزینه ۲** شایسته است محیط خانواده، محیط همدلی، اعتماد به بزرگترها، شنیدن نظرات یکدیگر و محبت و خیرخواهی باشد تا بهترین تصمیم‌ها گرفته شود و کمتر به حسرت و پشیمانی منجر شود. (صفحهٔ ۲۲۳)

۲۴۷۸. **گزینه ۴** امام علی (ع) فرموده‌اند: ﴿حُبُّ الشَّیءِ یُعمی وَ یُصِمُّ﴾: علاقهٔ شدید به چیزی، آدم را کور و کر می‌کند. این سخن زیبای ایشان، بیانگر این است که علاقه و محبت به یک شخص، چشم و گوش را می‌بندد و عقل را به حاشیه می‌راند. (صفحهٔ ۲۲۳)

۲۴۷۹. **گزینه ۱** لازمهٔ انتخاب همسر شایسته، تسلط کامل به شور و احساس جوانی است، زیرا علاقه و محبت اولیه، چشم و گوش را می‌بندد و عقل را به حاشیه می‌راند: ﴿حُبُّ الشَّیءِ یُعمی وَ یُصِمُّ﴾ برای تصمیم‌گیری صحیح، مشورت با پدر و مادر ضروری است و به آن کمک می‌کند. (صفحهٔ ۲۲۳)

۲۴۸۰. **گزینه ۳** به علّت غلبهٔ پدر بر احساسات و نیز تجارب فراوان و شناخت کامل جنس مرد، او می‌تواند همانند باغبانی دلسوز و کاردان، از دختر خود مراقبت کند و به راهنمایی او بپردازد. (صفحهٔ ۲۲۳)

۲۴۸۱. **گزینه ۴** جملهٔ «پدر (و مادر) به علّت علاقه و محبت به فرزند و تجربه و پختگی‌شان بهتر می‌توانند خصوصیات افراد را دریابند و عاقبت ازدواج را پیش‌بینی